

'Van brongebied tot benedenloop'

JAARVERSLAG 2017

AKTIE: TEKSTEN INKORTEN

Nationaal Park Drentsche Aa

Jaarverslag 2017

Vastgesteld door het Overlegorgaan/Gebiedscommissie Drentsche Aa d.d. 15 mei 2018

Inhoudsopgave

1. Voorwoord
2. Organisatie en beleid
3. Programma Nationale Parken Nieuwe Stijl
4. Projecten
5. Diverse bijeenkomsten en evenementen
6. Website en sociale media
7. Communicatie en educatie
8. Stichting Gebiedsfonds Drentsche Aa

Bijlagen

1. Organisatie Nationaal Park Drentsche Aa
2. Overzicht Gastheren en -vrouwen Drentsche Aa
3. Besluitenlijst Overlegorgaan 2017
4. Eindafrekening Bestedingenplan
5. Overzicht afgeronde projecten
6. Actuele nieuwsberichten op de website in 2017
7. Adressen partners

1 Voorwoord

PM

2 Organisatie en beleid

Inrichtingsvisie beekdalen Drentsche Aa

Op 6 november heeft het Overlegorgaan de Inrichtingsvisie beekdalen Drentsche Aa vastgesteld. De komende jaren worden in de beekdalen veel inrichtingprojecten uitgevoerd in het kader van het Programma Natuurlijk Platteland Drenthe. Er liggen verschillende opgaven vanuit vooral het natuurbeleid (NNN, Natura 2000) en het waterbeleid (Kaderrichtlijn Water, WB21), waartussen veel raakvlakken bestaan. De ervaringen met recente projecten, met name het project Deurzerdiep, leerden dat er specifiek voor de beekdalen behoefte is aan een inrichtingsvisie voor het totale stroomgebied vanuit een integraal perspectief, zodat de verschillende opgaven in samenhang worden bekeken en op elkaar afgestemd en weloverwogen keuzes worden gemaakt. De Inrichtingsvisie beekdalen Drentsche Aa voorziet hierin. De visie biedt richtlijnen en handvatten voor de vertaling van de opgaven in inrichtingsmaatregelen en geeft de ontwerprijheid aan. Met de belangen van andere functies dan natuur, landschap en water is in de inrichtingsvisie rekening gehouden door uitgangspunten te formuleren die verslechtering of achteruitgang van functies en waarden voorkomen en door aan te geven waar beïnvloeding van andere functies en waarden voor kan komen. De Bestuurlijke Voorbereidingscommissie Drentsche Aa zal de Inrichtingsvisie beekdalen Drentsche Aa gebruiken bij het opstellen van concrete inrichtingsplannen voor deelgebieden, zoals bijvoorbeeld het Rolderdiep. In de opdracht die deze commissie van Gedeputeerde Staten van Drenthe heeft gekregen - vanuit het Programma Natuurlijk Platteland Drenthe - is de inrichtingsvisie al aangekondigd.

Hier een kader toevoegen:

Beekwerkplaats AnloerdiepjeZie

http://www.beekherstelenerfgoed.stowa.nl/Nieuws/Beekwerkplaats_Anloerdiepje Hier graag een tekst van maken.

Bestuurlijke Voorbereidingscommissie Drentsche Aa

[logo Prolander]

Eind 2017 heeft de Bestuurlijke voorbereidingscommissie Drentsche Aa (BVC) haar advies opgeleverd aan Gedeputeerde Staten van Drenthe over de aanpak voor de realisatie van de doelen uit het Programma Natuurlijk Platteland. Het gaat om opgaven vanuit het Natuur Netwerk Nederland (NNN), Natura 2000, het Programma Aanpak Stikstof (PAS), de Kaderrichtlijn Water (KRW), WB21 en het meekoppelen van landbouw, recreatie en toerisme. In oppervlakte betekent dit dat er tot 2027 nog ongeveer 1.600 hectare daadwerkelijk omgevormd en of ingericht dient te worden, waarvan nog ruim 600 hectare duurzaam beschikbaar dient te komen.

Het secretariaat van de commissie wordt verzorgd door Prolander. Wat betreft informatievoorziening maakt de commissie gebruik van de middelen van het Overlegorgaan Drentsche Aa. Zie de speciale webpagina op www.drentscheaa.nl onder 'Organisatie en beleid'.

Beheerplan Natura 2000-gebied Drentsche Aa

Het ontwerp-beheerplan voor het Natura 2000-gebied Drentsche Aa-gebied is begin 2017 vastgesteld door de colleges van Gedeputeerde Staten van Groningen en Drenthe, de staatssecretaris van

Economische Zaken en de minister van Defensie. Zij zijn elk voor een deel van het Natura 2000-gebied het bevoegd gezag. Het plan heeft van 30 maart 2017 tot en met 10 mei 2017 ter inzage gelegen. Iedereen kon een zienswijze indienen bij Gedeputeerde Staten van Drenthe.

De zienswijzen en de antwoorden daarop van de bevoegde gezagen zijn verzameld in de 'Nota van Antwoord'. Deze nota en het definitieve beheerplan hebben van 22 februari tot en met 4 april 2018 ter inzage gelegen.

Het Natura 2000-gebied beslaat de voor natuur belangrijkste delen van het Drentsche Aa-gebied. Daarbinnen krijgen een aantal natuurtypen ('habitattypen') en enkele diersoorten speciale bescherming in het kader van Europese richtlijnen. Hiervoor zijn doelstellingen geformuleerd. In het beheerplan staan de maatregelen om deze doelen te bereiken. Het beheerplan geeft duidelijkheid over het huidige gebruik en is een afwegingskader voor nieuwe ontwikkelingen. Het plan heeft een looptijd van zes jaar. Het beheerplan, de Nota van Antwoord en meer informatie over het Natura 2000-gebied Drentsche Aa is te vinden op www.provincie.drenthe.nl/natura2000.

Beeldkwaliteitsplan Toegangspoorten en knooppunten Nationaal Park Drentsche Aa

Doel van dit project was om te verkennen of het beheer en onderhoud van de toegangspoorten en knooppunten gezamenlijk zou kunnen worden aanbesteed, waardoor een uniforme uitstraling en onderhoudstoestand kan worden gerealiseerd. Het beeldkwaliteitsplan is hiervoor de basis. Hiervoor is uiteindelijk niet gekozen. Wel is nu het gewenste niveau van beheer en onderhoud vastgelegd. Jaarlijks worden de afspraken met beheerders doorgenomen en voor aanvang van het toeristisch seizoen moeten de voorzieningen er weer netjes uitzien.

Samenwerkingsovereenkomst met De Hondsrug UNESCO Global Geopark

Begin 2017 tekenden Hendrik Oosterveld, voorzitter van het Overlegorgaan Drentsche Aa, en Jacob Bruintjes, voorzitter van het bestuur van de stichting De Hondsrug UNESCO Global Geopark, een samenwerkingsovereenkomst tussen beide organisaties. Samenwerking is van belang omdat er zowel geografisch als inhoudelijk veel overlap is. Het grootste deel van het Nationaal Park Drentsche Aa ligt tevens in het UNESCO Global Geopark De Hondsrug. Ook inhoudelijk is er overlap tussen beide 'labels'. Dus is samenwerking geboden, aldus de beide voorzitters. Dat betekent gebruik maken van elkaars sterke punten en naar elkaar verwijzen in uitingen en bij activiteiten.

Een interview met de beide voorzitters over dit onderwerp is te vinden op de website:

www.drentscheaa.nl/actueel/nieuws/@123554/kopie-samenwerking/.

3 Programma Nationale Parken Nieuwe Stijl

In 2016 lag de nadruk vanuit het Programma Nationale Parken op het in gang zetten van de beweging naar Nationale Parken Nieuwe Stijl. Dit heeft onder meer geleid tot de ondertekening van de Nationale Parken Deal door vijftien partners, de totstandkoming van het programmaplan 'Transitie naar Nationale Parken 2015-2018', het Festival of Inspiration op 17 maart 2016 en de organisatie en uitvoering van de verkiezing Mooiste Natuurgebied van Nederland. Sindsdien ligt de nadruk op de implementatie van de geformuleerde ambities en van de doelen van de Nationale Parken Deal op gebiedsniveau. Dit proces wordt vanuit het Programma intensief ondersteund. Op 17 maart 2016 hebben 15 partijen met elkaar de Nationale Parken Deal getekend. Hierin hebben zij afgesproken om gezamenlijk:

- De kwaliteiten van Nationale Parken in Nederland te verhogen;
- De betrokkenheid van de samenleving bij de natuur te versterken;
- Een sterkere merk- en marktpositie van Nationale Parken in Nederland te bereiken.

Ondersteuning winnende gebieden

Direct na de verkiezing zijn voor de vier winnende gebieden een aantal acties in gang gezet. De voorstellen uit de gebieden zijn divers van aard, zoals promotie, communicatie, zichtbaarheid en herkenbaarheid. Ook toegankelijkheid van het gebied, natuurkwaliteit en planvorming staan op de agenda. Daarnaast konden de gebieden aanspraak maken op expertise van RVO.nl bij de verdere uitwerking van hun plannen. Daarbij was vooral behoefte aan projectondersteuning voor het verder uitbouwen van de projectorganisatie en ambitiedocumenten om de plannen te realiseren.

Verder is per gebied een intensief merkontwikkelingstraject doorlopen als onderdeel van een nationaal merkontwikkelingstraject voor de Nederlandse natuur. Als vervolg hierop wordt ondersteuning geboden op de merkactivatie, zoals het ontwikkelen van onderscheidende belevingsconcepten passend bij het merk. Daarnaast is een eerste start gemaakt met de invulling van een marketingcampagne gericht op internationale en binnenlandse markten, getrokken door het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC).

Ondersteuning overige gebieden

Ook de andere gebieden die verder willen werken aan de ontwikkeling tot een Nationaal Park Nieuwe Stijl worden vanuit het Programma ondersteund. Dit gebeurt onder andere door expertteams op het gebied van ruimtelijke kwaliteit, merk en beleving, financiering en governance. Deze teams - waarin vele partners van het Programma participeren - leveren bouwstenen voor vraagstukken die in meerdere gebieden spelen, bijvoorbeeld hoe een effectieve governance op te zetten. Gedurende het hele jaar zijn leernetwerken georganiseerd waarin kennis is gedeeld en best practices zijn uitgewisseld rondom een thema.

Communicatie

Op 18 mei 2017 heeft het Festival of Change plaatsgevonden. Dit festival had als doel om de resultaten die zijn geboekt door het Programma, de Nationale Parken en de bidbookgebieden te delen. De ervaringen van de vier gebieden met de titel 'Mooiste natuurgebied van Nederland' hadden op dit festival een prominente rol. Verder waren er interactieve workshops over onder andere verdienmodellen voor nationale parken, het ontwikkelen van een sterk merk en ruimtelijke kwaliteit. De belevingsmarkt die de hele dag bezocht kon worden bood een podium voor ondernemers en organisaties met vernieuwende concepten en inspiratie voor nationale parken. De Jongeren Adviesbureaus presenteerden daar hun voorstellen voor belevingsconcepten binnen een aantal parken. In totaal bezochten zo'n driehonderd mensen het festival.

Naast de bestaande nieuwsbrief voor actief betrokkenen bij het Programma wordt er sinds begin 2017 een reguliere nieuwsbrief uitgebracht voor het bredere publiek. Dit zijn primair de 33.000 mensen die bij de verkiezingen hebben aangegeven op de hoogte te willen blijven van het Programma en de ontwikkeling in de gebieden.

Nieuwe standaard

Een belangrijke opgave voor het Programma is om een voorstel te maken voor een nieuwe standaard voor Nationale Parken. Deze standaard bevat kenmerken en criteria die de kwaliteit beschrijven van Nationale Parken Nieuwe Stijl, onder andere op het gebied van natuur, landschap, governance, merk en beleving. In de standaard wordt op heldere en inspirerende wijze de ambitie beschreven waaraan gebieden kunnen werken om Nationaal Park Nieuwe Stijl te worden. Er wordt bovendien aangegeven hoe deze ambitie zich verhoudt tot de wettelijke bepalingen rond Nationale Parken uit de Wet Natuurbescherming, wat de status en werkingssfeer van deze standaard is en hoe deze wordt uitgevoerd, geborgd en gehandhaafd. In dit proces worden alle kennis en inzichten die de afgelopen jaren zijn opgedaan meegenomen en daarnaast ook internationale criteria, zoals de IUCN-criteria en standaarden uit andere landen. Alle partners van het Programma zijn betrokken bij dit proces. Eind

december 2017 lag er een eindconcept van de standaard. De verwachting is dat de standaard medio 2018 wordt vastgesteld.

Borging

In samenspraak met de vijftien partners van het Programma heeft de staatssecretaris besloten de uitvoering van de programmadoelen ook na afloop van het Programma – vanaf 1 januari 2018 – te borgen. Hij heeft daartoe aan Staatsbosbeheer gevraagd om in 2017 een uitvoeringsbureau op te zetten die de doelen van het Programma Nationale Parken na afloop van de programmaperiode structureel verankert. Hiervoor is 2,65 miljoen euro vrijgemaakt voor de periode 2018-2022. Het uitvoeringsbureau zal daarnaast moeten kunnen rekenen op de steun van de partners van het Programma. Om de overgang geleidelijk te laten verlopen heeft Staatsbosbeheer vanaf 1 juli 2017 de operationele taken van het Programma overgenomen.

Samenwerking Staatsbosbeheer-SNP

Staatsbosbeheer en het Samenwerkingsverband Nationale Parken (SNP) zijn een samenwerking aangegaan. Doel van de samenwerking is om de resultaten van het Programma naar Nationale Parken van Wereldklasse na het einde van de programmaperiode te borgen. Ook zal de samenwerking nieuwe partners en de bestaande Nationale Parken bijeenbrengen om zo een toekomstbestendig perspectief voor de Nationale Parken in Nederland te ontwikkelen.

4 Projecten

Kennis- en kwaliteitsnetwerk Drentsche Aa

Naar aanleiding van het vaststellen van de Landschapsvisie 2.0 heeft het Overlegorgaan besloten een kennis- en kwaliteitsnetwerk Drentsche Aa te organiseren. Het doel hiervan is drieledig:

1. levend houden van de Landschapsvisie;
2. bevorderen van de kwaliteit van ontwerp in ruimtelijke plannen en projecten en daarmee van de ruimtelijke omgevingskwaliteit;
3. vroegtijdig signaleren van ruimtelijke ontwikkelingen waar sprake is van mogelijke aantasting van de ruimtelijke kwaliteit.

De Natuur- en Milieufederatie Drenthe is aangewezen als de trekker van dit netwerk. Leden van het netwerk kunnen ad hoc ingeschakeld worden op verzoek van het Overlegorgaan of de projectgroep Drentsche Aa, waarbij afhankelijk van het vraagstuk een aantal deskundigen bij elkaar wordt geroepen. De bedoeling is om diverse onderwerpen in een vroeg stadium van de planfase te bespreken, waarbij er eventueel ook onderzoeksopdrachten uitgezet kunnen worden richting RUG, Van Hall, Terra etc.

Op 6 december vond de eerste bijeenkomst van het netwerk plaats. Twintig deelnemers van veertien verschillende organisaties namen deel aan deze bijeenkomst in conferentieoord De Clinge in Zeegse. Het thema was de impact van de energietransitie op de leefomgeving en het landschap van de Drentsche Aa. Het was een geslaagde bijeenkomst, die een groot aantal ideeën opleverde over een thema dat sterk blijkt te leven. De deelnemers werden het eens over een aantal uitgangspunten. Bijvoorbeeld dat er in het Nationaal Park geen plek is voor grootschalige installaties en evenmin voor initiatieven van de 'grote jongens' (zoals projectontwikkelaars) van buiten. Er is wel ruimte voor (collectieve) initiatieven voor de duurzame opwekking van energie vanuit het gebied zelf. Het is niet alleen van belang om (in beleid) duidelijke kaders te stellen, maar ook om op basis van de gebiedskenmerken een eigen 'identiteit' aan de invulling van de energietransitie te geven. Tijdens de bijeenkomst werden verschillende voorbeelden van innovatieve vormen van duurzame opwekking van energie voor het voetlicht gebracht. Twee voorbeelden daarvan bieden voor het NP

Drentsche Aa mogelijkheden en zouden op korte termijn verder verkend kunnen worden: gebruik van waterkracht en warmte uit de beek, en zonnecellen geïntegreerd in nieuwe infrastructuur en/of kunstwerken.

De deelnemers stellen het Overlegorgaan aan een samen te stellen 'initiatiefgroep' opdracht te geven een voorstel uit te werken voor een gezamenlijke aanpak van de energietransitie binnen het Nationaal Park Drentsche Aa. NMF Drenthe neemt als trekker van het kennis- en kwaliteitsnetwerk graag het voortouw om deze initiatiefgroep te formeren.

Uitvoeringsprogramma oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa

In 2016 is het Uitvoeringsprogramma oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa (UPDA) van start gegaan. Daarin werken Waterschap Hunze en Aa's (regisseur), Provincie Drenthe en Waterbedrijf Groningen samen aan duurzame bescherming van de Drentsche Aa als veilige drinkwaterbron. Het Overlegorgaan fungeert in dit project als advieslichaam. De concrete doelen van het project zijn:

- 50% minder overschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen en biociden in 2018 ten opzichte van de beginsituatie in 2012;
- 95% minder overschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen en biociden in 2023 ten opzichte van de beginsituatie in 2012.

In 2017 is het volgende uitgevoerd. **[CHECK Marjan/Willem: dit is allemaal uit het jaarverslag 2016, waarbij ik heb aangenomen dat wat hierin voor 2017 is aangekondigd, ook daadwerkelijk is uitgevoerd.]**

- De website van het project is gelanceerd. Website en social media worden ingezet om goede voorbeelden te laten zien en het belang van een schone Drentsche Aa te benadrukken.
- Op 6 mei is in Zeegse een informatiemarkt over duurzaam tuinieren georganiseerd onder de noemer 'Veeg je straatje schoon!'. Een kleine honderd mensen kregen uitleg over duurzaam tuinonderhoud en volgden demonstraties met onkruidbranders. Mensen konden tegen inlevering van hun chemische tuinmiddelen een bezem ophalen. Bezoekers kregen tips voor alternatieve manieren om de tuin mooi te houden zonder gif te gebruiken. Het evenement was georganiseerd in samenwerking met onder meer BOKD Drenthe, IVN, Nationaal Park Drentsche Aa en de gemeente Aa en Hunze. Om burgers vaker te informeren en bewust te maken zal het UPDA zich regelmatig presenteren op bijeenkomsten/initiatieven van derden.
- Met de acht bedrijven met grote oppervlakken verharding zijn bedrijfsplannen gemaakt om over te stappen op duurzaam onkruidbeheer op verhardingen en onverharde terreinen. (In november 2017 wordt chemische onkruidbestrijding op onverhard terrein verboden voor professionele gebruikers.) Ook met gemeenten zijn afspraken gemaakt over de wijze het beheer van onverhard terrein. Er zijn metingen uitgevoerd om te zien of bedrijven de regels naleven.
- Er is een rapport opgesteld met de analyse van de meetresultaten van de instroom van stoffen uit het stedelijk gebied van Assen.
- Er zijn opnieuw akkerranden (totaal 16 hectare) aangelegd langs watervoerende sloten.
- De kansencarten uit- en afspoeling uit het systeemonderzoek Topsoil zijn gereedgekomen en op basis daarvan is het project gericht op verminderen van uit- en afspoeling van percelen van start gegaan.
- Vijf maïstelers in het gebied doen mee als voorbeeldbedrijf in het project 'Grondig boeren met maïs'. Daarnaast liggen op de hoofdlocatie van het project, proefboerderij Marwijksoord, demonstratiepercelen waar kennis over duurzame maïsteelt wordt vergaard en verspreid. Ieder jaar wordt een gras- en maïsmanifestatiedag gehouden, waar andere maïstelers kennis kunnen nemen van de resultaten. Hier komen gemiddeld zo'n 500 geïnteresseerden op af. In 2017 is verder gewerkt aan het opzetten van meetpunten nabij percelen in de praktijk die in gebruik zijn voor het continu telen van maïs. Ook is bekeken of in dit project aandacht kan komen voor het gebruik van terbutylazine. **[en: is die aandacht gekomen?]** Deze stof is sterk gerelateerd aan de maïsteelt en zeer persistent in water.

- Met negen bollentelers zijn bedrijfsplannen opgesteld waarbij ingezet wordt op preventie, middelengebruik en emissiereductie. Daarbij is een monitoringsplan opgesteld lleteteelt om het effect van de maatregelen te meten.
- Handhaving en toezicht op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen is geïntensiveerd en de afstemming is verbeterd. Het waterschap heeft toezichtplannen voor handhaving opgesteld.
- In het project Topsoil, gericht op het beter begrijpen van het hydrologisch en ecologisch functioneren van de beek, geeft een eerste tussenrapport zicht op indeling van het systeem in subeenheden en de aanpak van de modellering. Gestart is met de eerste runs voor het draaien van het model. Tevens is een plan van aanpak opgesteld voor het meten van de reistijden vanaf diverse plakken stroomopwaarts van het innamepunt. Dit onderzoek moet leiden tot een beter zicht op transporttijden van stoffen zodat bij calamiteiten adequaat kan worden ingegrepen.

Inzet consulent duurzame melkveehouderij

De provincie Drenthe heeft samen met de landbouwsector en belangenorganisaties een programma gemaakt voor het stimuleren en versterken van een toekomstgerichte landbouw en agribusiness in Drenthe. Omdat met name de melkveehouderij de komende jaren voor forse uitdagingen staat, wordt de sector geholpen om te verduurzamen door de Groenmanifestpartners (LTO Noord, Natuur en Milieufederatie Drenthe, Het Drentse Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer). De gezamenlijke **ambitie** van deze partners is dat er in 2020 in Drenthe zoveel als mogelijk sprake is van gesloten kringlopen van stikstof, fosfaat en organische stof op gebieds- en bedrijfsniveau. Drentse melkveebedrijven horen in 2020 tot de top in duurzame grondgebonden melkveehouderij en zijn gericht op een duurzame productie. Dat is goed voor een toekomstbestendige Drentse landbouw en voor de Drentse natuur.

De tijd is rijp voor een gezamenlijke aanpak. De internationale marktvaart naar zuivel groeit naar verwachting de komende jaren fors en afschaffing van de melkquotering biedt mogelijkheden, maar alleen als de sector erin slaagt op een verantwoorde wijze in harmonie met haar leefomgeving te produceren en zich daarmee weet te onderscheiden. Dat vraagt een gezamenlijke aanpak met inzet van melkveehouders en belangenorganisaties. Daarbij moeten en kunnen vermindering van emissies naar de omgeving, het zo goed mogelijk sluiten van kringlopen, aandacht voor de bodem, het verbeteren van dierwelzijn, het versterken van biodiversiteit, weidegang en rendabele productie samengaan.

Het Drentsche Aa-gebied is één van de prioritaire gebieden waar deze consulent (Mirjam Balkema) op zoek is naar zo veel mogelijk melkveehouders die mee gaan doen.

Herstel Bosbeek Assen

In het kader van het programma FlorijnAs heeft de gemeente Assen in het Asserbos de Bosbeek/Nijlandsloop, die vlakbij het Duurzaamheidscentrum ontspringt, hersteld. De beek is daarbij weer verbonden met de Drentsche Aa. Dit zal zorgen voor grotere diversiteit in de Bosbeek; zo kan men er straks vissen tegenkomen als het bierpje en de riviergrondel. Het bestaande wandelpad is verbeterd en ook toegankelijk gemaakt voor fietsers. Het Duurzaamheidscentrum vormt daarmee een mooi startpunt voor fiets- en wandelroutes door het Asserbos.

Landhekken Drentsche Aa opgeknapt en vernieuwd

In het Nationaal Park Drentsche Aa staan vaak opvallende landhekken. In 2017 is een tiental landhekken vernieuwd, zoals deze langs het fietspad tussen Gasteren en Schipborg. **[NB dan moet de foto er wel bij → Staatsbosbeheer?! .]** Dit is een veel gebruikt type landhek in dit gebied.

Veel landhekken hebben tegenwoordig alleen nog een cultuurhistorische waarde omdat de boerderijen waar het land bij hoorde vaak niet meer in gebruik zijn als landbouwbedrijf. Wist u dat je aan het hek kon zien in welke richting de boerderij was? Met het contragewicht aan de achterkant wees het hek naar de boerderij.

Van handgranaatbunker tot overwinteringsplek voor vleermuis

In het Strubben-Kniphorstbosch liggen twee bunkers die zijn overgebleven van toen het terrein gebruikt werd als militair oefenterrein. De bunkers worden nu niet meer gebruikt, maar in de winter wil er weleens een vleermuis in verblijven. De bunkers waren echter nog niet geschikt als permanente overwinteringsplek. Medewerkers en stagiaires van Staatsbosbeheer hebben ervoor gezorgd dat dit nu wel het geval is.

Bruggen met witte leuning

De brug over het Taarlosche Diep in Taarlo is vervangen. Opvallend aan de nieuwe brug zijn de witte leuning. Oorspronkelijk hadden alle bruggen in het Drentsche Aa-gebied witte leuning die trechtervormig uitliepen. Dat stamt uit de tijd dat het heel donker was in Drenthe. Het opvallende wit leidde de bespannen wagens bij nacht en ontij over de brug. De schuin weglappende uiteinden zorgden ervoor dat je in het donker niet aan de verkeerde kant van de leuning terecht kwam.

De brug over het Westerdiep, in de weg tussen Tynaarlo en Zuidlaren, was een paar jaar geleden de eerste die in oude stijl is gerenoveerd. Daarna volgden het Oudemolensche Diep, de fietsbrug over het Andersche Diepje bij Papenvoort, het bruggetje in de Besloten Venen bij Glimmen en nu dus de brug over het Taarlosche Diep. De bedoeling is dat alle bruggen in het gebied, als ze aan renovatie toe zijn, van de herkenbare witte leuning worden voorzien. De brug over het Zeegser loopje bij Tynaarlo is de eerstvolgende. De gemeente Tynaarlo is dat aan het voorbereiden en de uitvoering is begin 2018.

Bij de brug over het Taarlosche Diep heeft Staatsbosbeheer de beleving van de beek verbeterd door zichtlijnen parallel aan de beek open te maken. Herstel van het uitzicht bij markante punten als beekovergangen is een aandachtspunt uit de herziene Landschapsvisie.

Informatietafel Pollselaan

De inrichting van de Westerlanden (het beekdal van de Drentsche Aa ter hoogte van het Noordlaarderbos) en de aangrenzende Besloten Venen als natuurgebied is voltooid. De kaden langs de beek zijn verwijderd, de beek kan weer buiten haar oevers treden en er zal een meer natuurlijke begroeiing ontstaan. Ook is hier waterberging gerealiseerd en zijn diverse recreatieve voorzieningen aangebracht dan wel verbeterd. De Besloten Venen zijn ingericht als ecologische verbinding tussen het Hunzedal en het dal van de Drentsche Aa. In dit gebied ligt het landgoed Blanckenborch, waar particulier natuurbeheer wordt uitgevoerd.

Dit project vormde tevens het sluitstuk van de Herinrichting Haren, een groot, dertig jaar durend landinrichtingsproject in het buitengebied van Haren. Ter gelegenheid van de feestelijke afsluiting van de herinrichting onthulden gedeputeerde Henk Staghouwer en commissievoorzitter Pieter van Veen op 10 maart een picknick- annex informatietafel aan de Pollselaan tussen het Noordlaarderbos en Golfterrein De Poll, op de grens tussen de Westerlanden en de Besloten Venen. De tafel is geplaatst en mee betaald door de eigenaren van landgoed Blanckenborch. Fietsers en wandelaars kunnen hier tijdens hun eet- en drinkpauze van alles lezen over de omgeving en de uitgevoerde maatregelen. De informatie op de achthoekige tafel gaat vergezeld van veel mooie foto's en kaarten. Ook het uitzicht is de moeite waard.

Nieuwe Nationaal Park wandelroute(app) Wedbroeken en Deurzerdiep

Het Nationaal Park Drentsche Aa heeft sinds 2017 een eigen wandel-app. Er zijn wandelroutes vanaf Toegangspoort Deurzerdiep (varianten van 8, 5 en 1,5 kilometer) en vanaf Toegangspoort Wedbroeken bij Tynaarlo (6 kilometer). In 2018 komen er minstens twee nieuwe routes bij. Bij het uitstippelen van de routes zijn Nationaal Park Gidsen nauw betrokken. De app geeft informatie over de omgeving. De app – voor mobiel en tablet – is te downloaden op de website www.drentscheaa.nl; klik

op 'Wandelen'. Wie geen bereik heeft of niet aan de hand van een app wil wandelen, kan hier ook pdf-versies van de routebeschrijving downloaden.

MTB-route heropend

Op 23 juni is de MTB-route Drentse Aa-Zuid heropend. Vrijwilligers van fietstoerclub 't Kamrad uit Assen hebben in samenwerking met Staatsbosbeheer, het Recreatieschap Drenthe, particuliere grondeigenaren, Stichting Het Drentse Landschap en de provincie Drenthe vanuit het project 'Op Fietse' diverse verbeteringen aangebracht in de route, die onder meer door landgoed Terborgh (boswachterij Anloo) en over het Ballooërveld voert. Er zijn onder meer nieuwe trajecten en een nieuw bruggetje aangelegd en bestaande paden bezand, waardoor de route nog aantrekkelijker is geworden. Staatsbosbeheer heeft hieraan meegewerkt in de verwachting dat er hierdoor minder 'wild gereden' wordt en andere recreanten (wandelaars, gewone fietsers) minder hinder ondervinden. De startpunten zijn bij de Schaapskooi in Balloo en Toegangspoort Homanshof in Anloo.

Nieuw: Pixipad

Bij het Boomkroonpad in boswachterij Gieten-Borger is een bijzonder nieuw pad in gebruik genomen: het Pixipad. De Pixi vormen een steeds veranderend kunstwerk van lichtjes, geïnspireerd op patronen in de natuur, zoals die gemaakt worden door bijvoorbeeld vuurvliegjes, een zwerm spreeuwen of een mierenvolk. Het pixipad is van 12 oktober tot december te lopen. Iedere woensdag- en zaterdagavond van 19:00 tot 20:00 uur vertrekt om het kwartier een groepje van maximaal acht personen. Een speciale lampion en de Pixi wijzen de weg in het donkere bos. Men loopt de drie kilometer lange route in stilte. De pixi is een kunstwerk van het kunstenaarscollectief WERC uit Groningen. Meer informatie en kaartjes bestellen: www.staatsbosbeheer.nl/pixi

Familiepad in gebruik

Op 24 mei, de Dag van de Nationale Parken, is het Familiepad Deurze geopend. Dit pad, een van de onderdelen van het project 'Assen aan de Aa' van de gemeente, is geheel verhard en daardoor geschikt voor rolstoelen en kinderwagens. Het pad voert onder meer langs het 'Poepenhemeltje' – het historische schansje op de flank van het beekdal van het Deurzerdiep – en door het opnieuw aangelegde Sterrenbos. Vertrek- en eindpunt is de Nationaal Park Toegangspoort Deurzerdiep (bij café De Aanleg). Na de opening is het pad zeer positief getest door meerdere doelgroepen. Zie voor meer informatie: www.drentscheaa.nl/divers/wandelen/familiepad-drentsche/

Nieuwe zwemplas Gasselterveld

In het voorjaar is de nieuwe zwemplas 't Gasselterveld, vlakbij de bekende speelvijver 't Nije Hemelriek, in gebruik genomen. Aan de oostkant van de voormalige zandwinning heeft Staatsbosbeheer een ondiep gedeelte gemaakt waar men naar hartenlust kan zwemmen. Voorheen was dat gevaarlijk vanwege de instortende oevers, de aanwezigheid van drijfzand en de diepte van de plas: ruim 50 meter. Een ballenlijn en borden geven nu aan waar het veilige zwemgedeelte eindigt en het diepe water begint. In de toekomst hoopt Staatsbosbeheer het zwemwater verder uit te breiden, evenals het strand. En er staan nog veel meer plannen op stapel om de omgeving van speelvijver 't Nije Hemelriek verder te ontwikkelen als recreatiegebied.

Drentsche Aa te paard

Een groep hippische ondernemers heeft een plan gemaakt om (het noordelijk deel van) het Nationaal Park Drentsche Aa aantrekkelijker te maken voor paardenrecreatie. Zij zien kansen om het netwerk van paardenroutes (voor ruiters en 'aanspanningen') flink uit te breiden door knelpunten aan te pakken en ontbrekende schakels in te vullen. Ook willen ze de beleving van het gebied versterken, onder meer door ruiters en menners op hun bedrijven te ontvangen. Verder voorziet hun plan in promotie van het gebied als paardrijdbestemming. Met onder meer het Staatsbosbeheer, Nationaal

Park, Recreatieschap Drenthe, Hippisch Platform Drenthe en de gemeenten Tynaarlo en Aa en Hunze worden de mogelijkheden voor uitvoering verkend.

Pilot Gebiedsaanpak landschap Gorecht

Op 23 januari gaven gedeputeerde Henk Staghouwer van de provincie Groningen en wethouder Mariska Sloot van de gemeente Haren het startsein voor het project 'Gebiedsaanpak landschap Gorecht'. Daarin werken Landschapsbeheer, de gemeente Haren, de Agrarische Natuurvereniging Stad en Ommeland, de provincie en de natuurbeheerders samen aan een duurzaam beheer van het landschap. Het beheer van de houtwallen, meidoornhagen, poelen en dobben in het gebied wordt uitgevoerd met inzet van werkzoekenden, professionals, vrijwilligers en bewoners.

De projectpartners hadden de voorgaande jaren al goede ervaringen opgedaan met een dergelijke samenwerking bij het herstel en de aanleg van diverse nieuwe houtwallen en meidoornhagen, en daarvoor veel waardering geogst. Met het nieuwe project is voor zes jaar voorzien in de kosten van het beheer. De partners willen samen een aanpak ontwikkelen om het landschap ook na de projectperiode duurzaam en betaalbaar te kunnen beheren. Daarbij wordt gestreefd naar een zo groot mogelijke betrokkenheid van de bewoners. In het project is daarom ruimte voor een flexibele aanpak, zodat alle kansen en ontwikkelingen die zich voordoen kunnen worden benut. De ervaringen in deze pilot moeten daarnaast ook leiden tot een werkwijze voor het beheer van het landschap die ook in andere gebieden toepasbaar is.

Het pilotproject Gebiedsaanpak landschap Gorecht wordt mogelijk gemaakt door bijdragen van de provincie Groningen, de gemeente Haren, Stichting Gebiedsfonds Drentsche Aa, Comité Regio Groningen Haren en eigenaren.

Vrijwilligers en bewoners die willen meehelpen aan het beheer van het landschap, of anderszins een bijdrage willen leveren aan het project zijn van harte welkom. Ze kunnen zich melden bij Landschapsbeheer Groningen: 050-5345199.

Bewonersbetrokkenheid bij landschapsbeheer en onderhoud in Drentsche Aa

Tijdens de voorbereiding van de Landschapsvisie Drentsche Aa 2.0 gaven bewoners en (agrarische) ondernemers aan dat zij meer betrokken willen zijn bij beheer en onderhoud van het landschap. Dit is in de nieuwe visie als een van de uitgangspunten voor het beheer van het Drentsche Aa-gebied opgenomen.

De BOKD en Landschapsbeheer Drenthe hebben de handschoen opgepakt om hier invulling aan te geven. **In 2017 zijn twee werkgroepen in twee clusters van dorpen begonnen met de inventarisatie: Taarlo/Oudemolen en Grolloo/Schoonloot;** het plan is dat uiteindelijk alle dorpen in het Drentsche Aa-gebied mee kunnen doen. Bij het project zal onder meer gebruik gemaakt worden van de methode Drents Groen, waarmee onder andere in Valthe mooie resultaten zijn behaald. De kern is dat de dorpen en hun bewoners zelf gaan bepalen wat ze graag willen oppakken. Er is niet van tevoren bedacht wat er bereikt moet worden. **Een grotere betrokkenheid van bewoners bij de Drentsche Aa zal bijdragen aan het streekbeheer van het landschap door samenwerking tussen overheden, organisaties en bewoners.**

Voor meer informatie over dit project kunt u contact opnemen met Luit Hummel van de BOKD.

Ontsnippering A28

De A28 vormt een berucht knelpunt in de migratie van dieren zoals otters tussen natuurgebieden in Noord-Drenthe. Na het rapport hierover van 2016 zijn eind 2017 'ontsnipperingsmaatregelen' uitgevoerd bij de A28 ter hoogte van de 'Witte Molen' waar de Drentsche Aa de snelweg kruist.

Aangebracht zijn:

- faunaloopplanken (2x 60 cm) in een duiker
- 2 km otterkerend raster langs oostzijde NoordWillemskanaal
- faunaloopplanken (2x 60 cm) over een stuw

Inmiddels worden op diverse plekken in het Drentsche Aa-gebied bevers en otters vastgelegd op zogenaamde 'cameravallen' en deze beelden worden via sociale media veel gedeeld.

Het aantal otters in Drenthe is in het afgelopen jaar volgens onderzoeksinstituut Alterra sterk toegenomen. Opmerkelijk, omdat in andere delen van het land de toename juist stagneerde. Drenthe bleef lange tijd juist achter, maar er lijkt nu dus sprake van een inhaalslag.

Project bio-economie Drentsche Aa

Het project Bio-economie Drentsche Aa heeft in augustus een formele doorstart gemaakt. Het project heeft een POP3-subsidie gekregen in het kader van het European Innovation Partnership (EIP). Het project wil een bijdrage leveren aan het behouden en het versterken van de identiteit van het karakteristieke landschap van de Drentsche Aa door projecten te ontwikkelen waarmee de omschakeling naar een duurzame landbouw wordt gestimuleerd. Daarnaast is het de bedoeling dat in dit kleinschalige gebied rendabele landbouwbedrijven in stand worden gehouden door het creëren van een hogere toegevoegde waarde per hectare in plaats van door schaalvergroting.

Een belangrijk onderdeel van het project is de wens om oude graangewassen te laten terugkeren op de es. Nauw daaraan verbonden is de ontwikkeling van een streekproduct. Eerder is hierin al een eerste stap gezet door het ontwikkelen van een streekbrood, waarvan het graan in het gebied wordt geteeld en verwerkt.

Er wordt gewerkt aan een meer gedetailleerd projectplan. Een aantal cases wordt verder uitgediept. Het oprichten van een Operational Group voor dit EIP-project is ook een onderdeel van het project. De initiatiefnemers willen dat het project breed gedragen wordt.

Historisch Westerborkpad wordt Lange-Afstand-Wandelpad

Het Westerborkpad is sinds kort Lange-Afstand-Wandelpad (LAW). De historische route tussen Amsterdam en Kamp Westerbork werd in 2012 in gebruik genomen. Hij is nu opnieuw gemarkeerd en opgenomen in het network van LAW's.

Het pad volgt de spoorlijn die tijdens de Tweede Wereldoorlog gebruikt werd om Joden naar doorgangskamp Westerbork te vervoeren. Om respect te betuigen aan de nabestaanden is de route, in tegenstelling tot andere LAW's, maar in één richting gemarkeerd. Onderweg kunnen wandelaars meer leren over dit aangrijpende stuk geschiedenis. Het pad voert onder andere langs monumenten, onderduikadressen, struikelstenen en synagogen.

Het Westerborkpad is geïnspireerd op de wandeling die Jan Dokter in 2005 maakte. Ter nagedachtenis aan de twaalf familieleden die hij in de Tweede Wereldoorlog verloor, liep Dokter de route van de Hollandse Schouwburg in Amsterdam naar Kamp Westerbork.

Onderhoud Quintusbos

Op 4 november was het Quintusbos een van de locaties van de Landelijke Natuurwerkdag die in Groningen werd georganiseerd door Landschapsbeheer Groningen. Er werden diverse onderhoudsklussen uitgevoerd, vooral aan het terrein bij de eendenkooi. Het uiteindelijke doel is om het Quintusbos de buitenplaatsgrandeur van vroeger terug te geven. Na de Natuurwerkdag 2017 is het plan in het Quintusbos een vaste vrijwilligersgroep op te richten die hier vaker aan het werk gaat. [in dit jaarverslag zou moeten staan dat de vrijwilligersgroep is opgericht – als dat het geval is CHECK LBG.] Voor informatie kunt u contact opnemen met Landschapsbeheer Groningen.

Hier nog een tekst van maken: → Wij hebben vorig jaar de natuurwerkdag georganiseerd in het Quintusbos en daaropvolgend met SBB om tafel gezet voor een mogelijk vervolg. Behalve dat de vrijwilligers van Appelbergen er bij betrokken worden en wij een mailinglijst hebben van mensen die graag meehelpen in de natuur is er nog niet concreet een vrijwilligersgroep opgericht voor het Quintusbos. Het doel is uiteindelijk een vrijwilligersgroep te krijgen voor het bos die eens per maand aan de slag gaan met het onderhoud aan de paden, voorzieningen en in de wintermaanden ook

snoeiwerkzaamheden verrichten. Hiervoor zal eerst ook een werkplan gemaakt moeten worden voor de nieuwe groep. Het plan en prille interesse voor de groep is er, verdere uitwerking is mede in afwachting op een projectvervolg met/en SBB.

Voor het betrekken van mensen bij het landschap van Haren eo en het aantrekken van meer vrijwilligers voor het Quintusbos en Gorecht eo hebben we (SBB en LBG) ideeën om in de nazomer een groen-doe-dag te organiseren in het Quintusbos. Op deze dag willen we mogelijk ook de huidige groene vrijwilligers in contact met elkaar brengen. Deze ideeën zijn echter nog zeer pril en wordt nog verder uitgewerkt. Vervolgens zullen we mogelijk ook nog op zoek gaan naar financiering hiervoor. Wellicht zou het Gebiedsfonds Drentsche Aa hier iets in kunnen betekenen?

Verkenning fietssnelweg Assen-Groningen klaar

Op 7 december zijn de plannen voor de fietssnelweg tussen Assen en Groningen gepresenteerd. Ze zijn tot stand gekomen op basis van de toekomstbeelden uit 2016, eisen vanuit beide provincies en betrokken gemeenten en wensen van belanghebbenden. In de eindbeeldstudie zijn mogelijke varianten van het tracé opgenomen, knelpunten in beeld gebracht en uitgangspunten benoemd voor de verdere uitwerking van de fietssnelweg. Een deel van het tracé gaat door het Nationaal Park Drentsche Aa. Met de aanleg van de fietssnelweg willen de gemeenten, de provincies Groningen en Drenthe en andere betrokkenen bijdragen aan een goede bereikbaarheid van de regio, een gezonder leven stimuleren en een impuls geven aan toerisme en recreatie. Daarnaast draagt de fietssnelweg bij aan minder autoverkeer en dus minder uitstoot van schadelijk stoffen.

In 2018 wordt de verkenning verder uitgewerkt. Voor sommige tracédelen is nader onderzoek nodig, voor andere kan relatief eenvoudig een uitvoeringsplan worden opgesteld. De uitvoeringsplannen worden op termijn ter besluitvorming voorgelegd aan de gemeenteraden van Assen, Tynaarlo, Haren en Groningen en waar nodig aan Provinciale Staten. Voor de realisatie van een vier meter breed betonpad tussen de Van Ketwich Verschuurlaan in Groningen en de Witte Molen is het budget al vastgesteld.

Wolvenspoor: wildernisroute in Hart van Drenthe

In het 'Hart van Drenthe', tussen Hooghalen, Grolloo, Elp en Schoonloo, ontwikkelt zich de komende decennia een natuurlijk boslandschap. Staatsbosbeheer noemt het een gebied waar op termijn 'de natuur zichzelf mag zijn'. Daar hoort bij dat je als bezoeker wildernis kunt ervaren. En dat kan ook nu al, op de nieuwe wildernisroute 'het Wolvenspoor'. Televisieboswachter Arjan Postma opende, vergezeld van zijn bekende bijtje en geassisteerd door kinderen van OBS de Drift uit Grolloo, de wandelroute op 30 november 2017.

Het startpunt van de vijf kilometer lange route ligt aan de Olle Hullenweg, de weg tegenover manege Knollegruun in Schoonloo. Het smalle, avontuurlijke pad voert door verwilderd bos en het beekdal van de Elperstroom, langs heide en veentjes en over houten vlonderpaden. Nationaal Park gidsen hebben meegedacht bij het ontwikkelen van de route. De routeaanduiding is een witte wolvenpoot op grote veldkeien. De route is te downloaden van de website www.staatsbosbeheer.nl

Kamsalamander in kaart gebracht

De kamsalamander is een van de beschermde diersoorten waarvoor het Natura 2000-gebied Drentsche Aa is aangewezen. Het is vanouds een bekende bewoner van poelen in het gebied. Er was echter weinig bekend over zijn aanwezigheid in recente jaren. Daarom hebben twee onderzoeksbureaus, Koeman & Bijkerk en Bureau Waardenburg, in opdracht van de provincie de verspreiding van de kamsalamander in kaart gebracht. Zij gebruikten daarvoor de eDNA-techniek, waarbij genetisch materiaal rechtstreeks uit de bodem of uit het water wordt gehaald. Het grote voordeel hiervan is dat de dieren zelf niet gevonden en dus niet verstoord hoeven te worden.

De uitkomsten stemmen tevreden. Er blijken drie populaties in het gebied voor te komen: bij De Heest, op het Eexterveld en bij Anderen. Deze populaties zijn wel kwetsbaar omdat ze van elkaar geïsoleerd zijn. De onderzoekers stellen voor op een aantal plekken poelen aan te leggen om verbindingen tot stand te brengen.

Bos wijkt voor heide op Vijftig Bunder

De Vijftig Bunder bij Midlaren is een klein maar fijn heideveld vol bijzondere planten en dieren. Maar de heide was langzamerhand te klein geworden om die bijzondere soorten duurzaam te kunnen beschermen. Daarom heeft beheerder Natuurmonumenten vanaf de nazomer acht hectare bos gekapt. Daardoor worden meteen ook de sporen uit het verleden beter zichtbaar waarmee het gebied eveneens rijk is bedeed, zoals de middeleeuwse karrensporen. Bijkomend voordeel is dat de overgang van de heide naar het beekdal van de Drentsche Aa (Westerlanden) weer in het zicht komt. Heideplanten hebben een voedselarme bodem nodig, daarom moet de strooisellaag onder het verdwenen bos nog worden afgegraven. Dit gebeurt zodra de financiering vanuit Programma Aanpak Stikstof rond is.

Recordaantal rivierprikken in Gasterensche Diep

Het was een goed jaar voor de rivierprikken in het Gasterensche Diep. Onderzoekers van het visserij-instituut IMARES troffen 36 larven aan in hun monsters, het hoogste aantal larven ooit. Op basis daarvan schatten zij dat er tien- tot twintigduizend rivierprikklarven in het Gasterensche Diep zitten. Dat is bijzonder, want de dieren zijn zeldzaam. Ze komen maar in enkele beken in Nederland voor. Rivierprikken houden van schoon en snelstromend water. Daarom zijn in het Gasterensche Diep 'drempels' van stenen geplaatst. Zo ontstaan kleine stroomversnellingen. Ook zetten de rivierprikken hun larven af op die stenen. De larven leven op de bodem van beken. De volwassen dieren gaan naar zee. Na ongeveer twee jaar keren ze terug naar de beek om zich daar voort te planten. De volwassen dieren zuigen zich vast aan een vis en leven van het bloed van die vissen.

Helikopter brengt bodem in kaart

Begin februari vloog er in opdracht van de provincie Drenthe ruim een week lang een helikopter over het Drentsche Aa-gebied om de opbouw van de bodem in kaart te brengen. De methode die de Deense maatschappij SkyTEM hiervoor gebruikt is uniek. De helikopter vliegt zo'n 70 meter boven de grond. Daaronder hangt een frame van ongeveer 15 bij 30 meter. Door middel van elektromagnetische metingen wordt bepaald waar klei, zand en veenlagen voorkomen. Het apparaat kan daarbij tot wel 100 meter in de bodem kijken. Dit project is onderdeel van het Europese Interreg project Topsoil dat Nederland samen met België, Duitsland, Groot-Brittannië en Denemarken uitvoert. Doel van het project is delen van kennis en uitwisselen van methoden en maatregelen om de gevolgen van de klimaatverandering op de waterhuishouding in beeld te brengen en aan te pakken. De metingen zijn door de universiteit in Aarhus verwerkt in zogenaamde elektrische weerstanden, op basis waarvan TNO in 2018 een geologisch model gaat maken. Daarbij worden de weerstandswaarden vertaald in geologische pakketten en onderscheiden in zand, klei en veen. De eerste indruk is dat de ligging van kleilagen toch wat anders is dan altijd gedacht.

Jubileumuitgave: Caspar loopt door Drentsche Aa-gebied

In de rubriek 'Caspar loopt' in een landelijk dagblad doet Caspar Janssen verslag van zijn wandeltocht door het Nederlandse landschap, de planten, dieren en mensen die hij tegenkomt en kwesties die er spelen. In de nazomer van 2017 voerde die tocht zestien etappes lang door het Drentsche Aa-gebied. In samenspraak met de auteur heeft Het Nationaal Park Drentsche Aa deze zestien afleveringen gebundeld in een boekje, dat is verschenen ter gelegenheid van het vijftienjarig bestaan van het Nationaal Park (in december 2017).

De uitgave is te bestellen door minimaal € 5,- over te maken naar het Gebiedsfonds Drentsche Aa. De opbrengst komt daarmee volledig ten goede aan het Drentsche Aa-gebied.

5 Diverse bijeenkomsten en evenementen

Informatieavond Deurzerdiep

Op 20 maart organiseerde Staatsbosbeheer in Café De Aanleg in Deurze een informatieavond over het in 2016 ingerichte natuurgebied Deurzerdiep. De boswachter en twee gastsprekers vertelden over de bijzondere flora en fauna in het gebied, de recreatiemogelijkheden en de toegangsregels. Door de inrichting zijn de recreatiemogelijkheden flink uitgebreid. Hiervan genieten veel mensen. Er gelden wel toegangsregels om rekening te houden met de planten en dieren die er leven: het gebied is toegankelijk op wegen en paden en honden zijn welkom mits aangelijnd. In de praktijk blijkt dat de toegangsregels nog niet door alle gebruikers van het gebied nageleefd worden. Tijdens de informatieavond werd onder meer uitgelegd waarom de toegangsregels nodig zijn.

Dag Nationaal Park

Foto-impressie van de zeer geslaagde Dag van het Nationaal Park op 24 mei 2017 in Deurze. Het was een gezellige dag, mooi weer, positieve bezoekers, leuke activiteiten en enthousiaste kinderen.

Commissaris van de Koning bezoekt De Strubben-Kniphorstbosch

In de week van de Drentse fietsvierdaagse bezocht commissaris van de koning in Drenthe Jozias van Aartsen op de fiets samen met SP-statenlid Ko Vester het gebied De Strubben-Kniphorstbosch, het grootste archeologische monument van Nederland. Bij de Galgenberg ontmoette hij Jori Wolf, landschapshistoricus bij Staatsbosbeheer en samen keken ze uit over de middeleeuwse karrensporen in de heide. De geschiedenis van Drenthe is nergens beter af te lezen dan in dit fraaie natuurgebied. Herder Reinier van Klinken liet het belang van de kudde zien. Met zijn schapen en heidekoeien zorgt hij voor het dagelijkse graaswerk.

Jongeren uit elf landen steken handen uit de mouwen in Drentsche Aa

Negentien jongeren uit elf landen (Rusland, Oekraïne, Duitsland, België, Mexico, Frankrijk, Taiwan, Turkije, Tsjechië, Spanje en Nederland) staken van 12 tot en met 26 augustus vrijwillig de handen uit de mouwen in het Nationaal Park Drentsche Aa bij Oudemolen.

SIW Internationale Vrijwilligersprojecten organiseerde voor de tiende keer dit internationale vrijwilligersproject samen met Staatsbosbeheer. SIW is een organisatie die zich al 64 jaar inzet voor interculturele uitwisseling en ontwikkeling van jongeren.

De vrijwilligers verrichtten werkzaamheden die niet met een machine uitgevoerd kunnen worden, zoals snoeien van 'ongewenste' struiken, herstellen van veenmosvennen en verwijderen van prikkeldraad uit bosjes. Zij werkten daarbij samen met Van Boeijen landschapsonderhoud uit Anderen, vrijwilligers uit het gebied zelf en Landschapsbeheer Drenthe. Verschillende ondernemers uit het gebied droegen bij. Zo leverde bakker Pots uit Rolde brood voor de vrijwilligers en leende van rijwielhandel Schreur fietsen uit. De Rabobank, provincie Drenthe, de gemeenten Assen, Tynaarlo en Aa en Hunze en het Nationaal Park Drentsche Aa droegen financieel bij aan het project.

Informatie: boswachter Kees van Son: k.son@staatsbosbeheer.nl

Pedaal Vocaal

Op 10 september 2017 vond het jaarlijkse muzikale en actieve evenement Pedaal Vocaal plaats. Fietsen, genieten van het landschap van de Drentsche Aa en luisteren naar mooie (koor)muziek komen op deze dag samen. Er traden weer vele koren op, op schilderachtige locaties in het Drentsche Aa-gebied. Pop, klassiek, wereldmuziek, gospel, musical, jazz, kleinkunst, a capella of met

pianobegeleiding – alle genres komen voorbij tijdens de concerten die steeds 25 minuten duren. De bijzondere koren zingen tussen 11.00 en 17.00 uur, elk twee keer op verschillende locaties. Van elk verkochte kaartje gaat 1 euro naar het Gebiedsfonds Drentsche Aa.

Commissie Natuurverkiezing op bezoek

Op 28 november bracht de Commissie Realisatie Natuurverkiezing (ook bekend als Commissie Van Vollenhoven) een werkbezoek aan het Nationaal Park Drentsche Aa. De commissie, die de minster van LNV adviseert over de Nationale Parken nieuwe stijl (zie hoofdstuk 3) werd verwelkomd door commissaris van de Koning Jozias van Aartsen en gedeputeerde Henk Jumelet. De commissie had complimenten voor de verbrede aanpak en de resultaten daarvan in het Nationaal Park

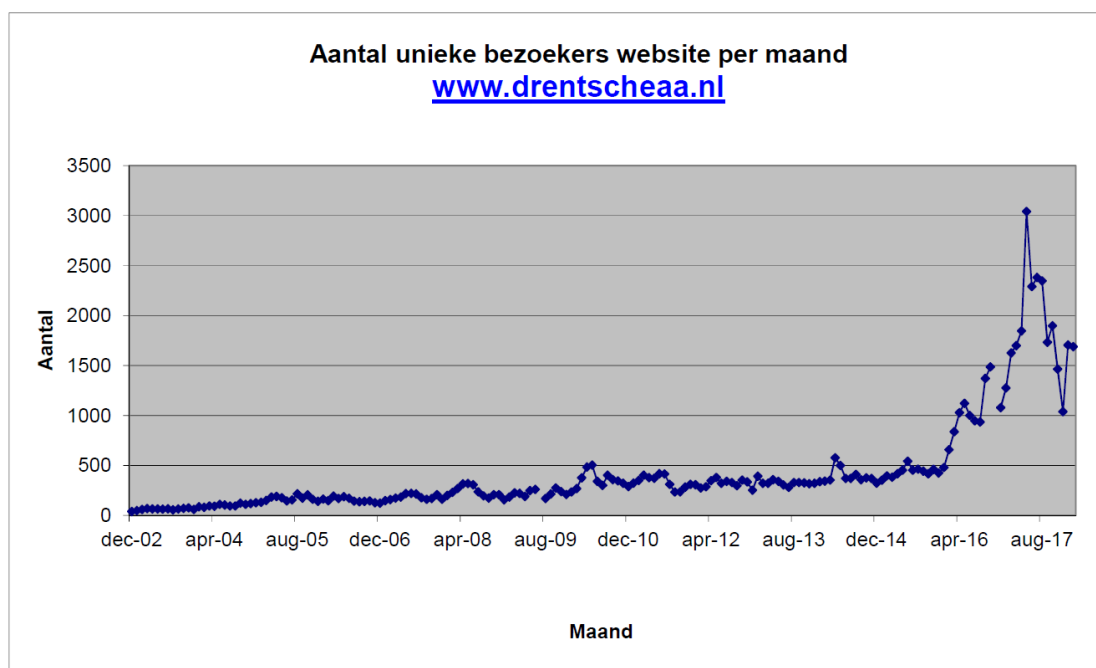

6 Website en sociale media

Website, Facebook, Twitter en Instagram

In 2017 is veel tijd geïnvesteerd in het bijhouden van de Nationaal Park Drentsche Aa social media. De website is bijgewerkt en teksten en beeldmateriaal zijn geactualiseerd. Steeds meer mensen weten de Nationaal Park social media te vinden en we zien de Drentsche Aa pagina's daarom als de belangrijkste informatiebronnen voor het Drentsche Aa gebied. Het is daarom van groot belang dat de Drentsche Aa website goed wordt onderhouden en geactualiseerd. Dat zijn onder andere het invoeren en bijhouden van het activiteitenprogramma, de nieuwsrubriek en de (grote) projecten pagina.

De Drentsche Aa beleefkaart op de website houden we actueel. De digitale kaart op de website waarop bezoekers op onderwerp het Drentsche Aa gebied kunnen verkennen. Websitebezoekers kunnen een schat aan informatie vinden op deze interactieve kaart.

Steeds meer wordt gebruik gemaakt van de sociale media Twitter (#NPDRENTSCHEAA), Facebook (<http://www.facebook.com/DrentscheAa>) en Instagram (www.instagram.com/nationaal_park_drentscheaa). Via Twitter, Facebook en Instagram worden NP Drentsche Aa activiteiten bekend gemaakt.

Sociale media - Jaarstatistieken										
Stand van zaken per 31 december										
	Facebook				Twitter			Instagramm		
	https://www.facebook.com/DrentscheAa				https://twitter.com/npdrentscheaa			Nationaal_park_drentscheaa		
	Likes		Totaal bereik gem. per jaar		Volgers		Tweets per jaar	Volgers		Berichten
	Aantal	% +/-	Aantal	% +/-	Aantal	% +/-		Aantal	% +/-	Aantal
31-12-2012	136		24		517					
31-12-2013	282	107%	83	246%	703	36%	423			
31-12-2014	597	112%	228	175%	936	33%	647			
31-12-2015	967	62%	361	58%	1344	44%	861			
31-12-2016	1482	53%	933	158%	1704	27%	752	330		91
31-12-2017	2473	67%	1076	15%	1964	15%	774	496	50%	59

7 Communicatie en educatie

In dit fotojaarverslag worden de producten, activiteiten en prestaties beschreven die de Nationaal Park C&E-medewerkers (werkzaam bij IVN Drenthe) in 2017 voor het Nationaal Park Drentsche Aa 'van brongebied tot benedenloop' hebben geleverd in opdracht van het Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa.

"IVN heeft van het ministerie van LNV de taak gekregen om de voorlichting en educatie in de nationale parken, een van de vier kerntaken, inhoudelijke te ondersteunen en te coördineren. IVN levert daartoe binnen elk park een coördinator Communicatie & Educatie (C&E). In een aantal parken heeft de coördinator ondersteuning van een medewerker C&E voor de uitvoering van educatieve taken. De coördinator C&E werkt nauw samen met de secretaris en voorzitter van elk nationaal park. Het IVN heeft t.a.v. de communicatie en educatie de verantwoordelijkheid voor:

- het opstellen van een jaarplan C&E;
- de coördinatie en advisering van de uitvoerders van het C&E-aanbod;
- ondersteuning van de uitvoering en ontwikkeling van het C&E-aanbod;
- het adviseren over de kwaliteit van het C&E-aanbod.

De basis voor het C&E-aanbod en de voorzieningen in elk park wordt gevormd door het basis- en pluspakket C&E dat het IVN-natuureducatie voor alle nationale parken heeft ontwikkeld en door het SNP en overlegorgaan is vastgesteld. Hierin staan de met alle Nationaal Park partners gemaakte afspraak over een gegarandeerd en gelijkwaardig minimaal basisaanbod - uitgevoerd door de partners - van producten, activiteiten en voorzieningen op het terrein van communicatie, voorlichting en educatie in de Nationale Parken. Doel is een gezamenlijk helder profiel. De Parken zijn vrij om daarnaast een eigen extra aanbod aan te bieden afhankelijk van de eigen specifieke situatie.

De laatste jaren is het besef sterk toegenomen dat wij zuinig moeten omgaan met natuur en landschap. Net als het besef dat je niet jong genoeg kan beginnen om kennis en belangstelling voor natuur te wekken. Uit diverse onderzoeken blijkt dat natuur- en duurzaamheidseducatie werkt en goed als beleidsinstrument ingezet kan worden. Het heeft een significant positief effect op latere houding en gedrag. Ook blijkt dat o.a. educatie- en burgerparticipatieprojecten op dit gebied veelbelovend zijn. Voorinvesteringen door goede educatie worden ruimschoots terugverdiend.

'Ieder kind heeft recht op natuur' is een van de IVN-stellingen. Wetenschappelijk onderzoek biedt steeds meer aanwijzingen dat de toename van welvaartsziekten onder kinderen samenhangt met de toenemende verwijdering tussen kinderen en natuur. IVN zet zich daarom extra in om kinderen weer buiten in de natuur te laten spelen en de natuur en het landschap te ervaren.

IVN Drenthe is onderdeel van IVN Noord (Groningen, Friesland & Drenthe). In Drenthe zijn daarnaast 12 IVN-vrijwilligersafdelingen actief. IVN Drenthe houdt zich bezig met natuur- en milieueducatie en communicatie voor de verschillende doelgroepen: Vrijwilligers, Onderwijs (basis- en voortgezet onderwijs), overheden, Bedrijfsleven en Nationale Parken.

7.1 Drentsche Aa onderwijsprojecten – PO & VO

In 2017 zijn de volgende jaarlijkse Nationaal Park onderwijsprojecten binnen het Primair en Voortgezet onderwijs uitgevoerd.

'Natuurspeurderstocht Drentsche Aa'

In 2017 volgden 84 kinderen het onderwijsprogramma. Het onderwijsproject 'Drentsche Aa Natuurspeurderstocht' wordt elk jaar in de omgeving van Oudemolen uitgezet. Na afloop ontvingen alle kinderen een Drentsche Aa natuurspeurders diploma. De tocht wordt begeleid door de medewerker Nationaal Park Drentsche Aa, Nationaal Park Drentsche Aa gidsen, IVN-medewerkers en een boswachter en vrijwilligers van Staatsbosbeheer.

'Drentsche Aa Jongeren Adviesbureau'

Het IVN-project 'Jongeren adviesbureau' wordt jaarlijks in opdracht van Nationaal Park Drentsche Aa uitgevoerd in het Drentsche Aa-gebied i.s.m. het Dr. Nassau College, locatie Penta te Assen. 92 Leerlingen maakten een promotiefilm voor Nationaal Park. In een volle ontvangstzaal van het provinciehuis te Assen, presenteerden de kinderen de film en de highlights van hun projectweek aan de gedeputeerde H. Jumelet, coördinator C&E van het Nationaal Park Drentsche Aa, André Brasse en secretaris NP Drentsche Aa Kees Folkertsma.

Landartproject Terra Eelde

Projectweek werd geopend door gidsen en medewerkers Nationaal Park Drentsche Aa. 160 leerlingen voerden samen met landart-kunstenaars diverse opdrachten uit in het veld bij Oudemolen.

Project Maartenscollege Haren

Voor het tweede keer organiseerde het Maartenscollege uit Haren met 80 leerlingen i.s.m. de C&E-medewerkers een waterkwaliteits-onderzoek uit bij de Staatsbosbeheer werkschuur in Oudemolen. O.l.v. Nationaal Park gidsen werden de opdrachten uitgevoerd en een excursie door het landschap gevolgd. In de werkschuur is een 'laboratorium' ingericht om onderzoeken uit te voeren.

7.2 Gastheren en gastvrouwen netwerk

Nationaal Park Drentsche Aa heeft inmiddels meer dan 150 enthousiaste gastheren en gastvrouwen opgeleid die werken op meer dan 70 verschillende bedrijven binnen het Drentsche Aa gebied. Het gastheerschapnetwerk wordt gecoördineerd door de IVN-medewerkers C&E.

Communicatie, ondernemersdag en activiteiten.

De Drentsche Aa gastheren en –vrouwen worden voortdurend door de C&E-medewerkers op de hoogte gehouden van relevante informatie rond projecten en activiteiten die binnen het Drentsche Aa gebied afspelen. Ze staan allemaal op de perslijst. Ook worden zij voor bijeenkomsten, lezingen en openingen uitgenodigd. In 2017 organiseerden we de Drentsche Aa ondernemerdag voor gastheren en –vrouwen in Gasteren. Thema's waren oa webwinkel, 'Biologisch moment' verzorgd door IVN-collega Karlijn Meijerink en presenteerden Patrick Harms en Jan Reinder Smeenge Drentsche Aa streekbroden. Ook zijn we gestart met de Drentsche Aa ondernemerscafé's. Gastheren en –vrouwen ontmoeten elkaar op informele wijze bij een van de gastheerbedrijven en praten over Nationaal Park thema's en wisselen informatie uit.

Nieuwe gastheren en –vrouwen afgestudeerd

In het voorjaar van 2017 zijn nieuwe Drentsche Aa gastheren en -vrouwen afgestudeerd die de cursus gastheerschap Drentsche Aa in 2016 hadden gevolgd. De verplichte fietstocht voerde langs vele bijzondere cursuslocaties. Tussen de middag genoten de deelnemers traditioneel van een pannenkoek bij gastvrouw Emmy Mulderij van Pannekoekenboerderij Brinkzicht te Gasteren. De fietsexcursie werd afgesloten met de uitreiking van de Drentsche Aa Gastheerschap certificaten door dhr. Hendrik R. Oosterveld, voorzitter van het Overlegorgaan Drentsche Aa.

7.3 Levend bezoekersnetwerk; Toegangspoorten, Knooppunten, Infopunten en infozuilen.

Ook voor 2017 stonden naast de reguliere C&E-activiteiten, actualisatie en onderhoud van het informatienetwerk centraal. Nieuwe Drentsche Aa gastheren en –vrouwen zijn aan het netwerk toegevoegd. Ze zijn opgeleid en geschoold in het verhaal van Nationaal Park, de organisatie, de ontstaansgeschiedenis van het gebied, wetenswaardigheden en de waarde van het landschap voor hun onderneming. De vernielde Nationaal Park zuil voor TP Deurzerdiep is vervangen door een nieuwe versie.

Het Levend bezoekersnetwerk vormt binnen het Nationaal Park Drentsche Aa een belangrijke schakel in zowel de interne als externe informatievoorziening. Het samenhangend geheel van Toegangspoorten, Knooppunten en informatiepunten wordt, gecombineerd met het gidsenprogramma, de website, brochures en overige (digitale) infomiddelen, gezien als het informatiecentrum van het gehele Drentsche Aa gebied. Het menselijk contact vormt een essentieel onderdeel van het Drentsche Aa informatienetwerk. De ‘vaste’ Drentsche Aa informatiepunten bestaan daarom uit gebiedsondernemers die de cursus Drentsche Aa gastheerschap hebben gevolgd. De Drentsche Aa gidsen vormen het ‘mobiele deel’ van het netwerk

7.4 Drentsche Aa gidsennetwerk

Gidsenteam

Nationaal Park Drentsche Aa beschikt over 25 actieve, enthousiaste en kundige Drentsche Aa gidsen. De coördinatie, scholing van het Drentsche Aa gidsennetwerk wordt verzorgd door de C&E-medewerkers.

Excursieprogramma en activiteiten

Samen verzorgden zij in 2017 zo'n 75 Drentsche Aa excursies. Daarnaast verzorgden ze meerdere externe excursieaanvragen, vaak maatwerk voor bedrijven en organisaties. Naast het excursieprogramma assisteerden de gidsen bij overige Drentsche Aa activiteiten zoals (informatie) markten en diverse onderwijsprogramma's voor zowel basis- als voortgezet onderwijs.

- Kerstfair in Assen. Met Nationaal Park Drentsche Aa stand informatie uitgewisseld met bezoekers.
- Fair Balloo. Nationaal Park Drentsche Aa gidsen bemensten de Nationaal Park Drentsche Aa informatiestand op de fair bij gastheer Balloohoeve in Balloo
- Gidsendag Nationaal Park Drents Friese Wold. Als dank voor hun inzet worden de Nationaal Park Drentsche Aa gidsen elk jaar uitgenodigd voor de Nationaal Park Drentsche Aa gidsendag. In 2017 werd een bezoek gebracht aan Nationaal Park Drents Friese Wold.
- Gidsen theorieavonden met excursie waarin Drentsche Aa gidsen worden bijgeschoold over Nationaal Park thema's zoals natuur- en bosbeheer, 'kijken met andere ogen', etc.
- Alle Nationaal Park gidsen zijn voorzien van een EHBO-kit voor evt. ongevallen tijdens excursies.

- Gidsenavond excursieprogramma 2018. In oktober wordt elk jaar de jaarplanning gidsenavond georganiseerd. De C&E-medewerkers stellen met de Nationaal Park gidsen het concept excursieprogramma samen. Voor deze avond worden ook partnerorganisaties uitgenodigd om excursies met Drentsche Aa gidsen in te plannen. In 2017 waren Staatsbosbeheer en Waterbedrijf Groningen aanwezig.
- Gidsenklankbordgroep bijeenkomsten. Jaarlijks komt de gidsenklankbordgroep (waarin vier gidsen zijn vertegenwoordigd) drie keer bijeen om met de medewerker C&E het excursieprogramma en gidsenzaken te bespreken en af te stemmen.

7.5 Organisatie overige activiteiten, (voorlichting)bijeenkomsten, lezingen en excursies

- De C&E-medewerkers worden regelmatig gevraagd om maatwerkexcursies en lezingen voor (internationale) gezelschappen te verzorgen.
- Organisatie nieuwjaarsbijeenkomst in Hotel Erkelens in Rolde.
- Organisatie (i.s.m. gemeente Asen) opening Familiepad bij Deurze.
- Organisatie Dag van de Nationale Parken bij Toegangspoort Deurze.
- Open monumentendag met Nationaal Park Drentsche Aa kraam bij de molen in Oudemolen.
- 'Veeg je straatje schoon' dag in Zeegse i.s.m. Waterschap H&A waarbij aandacht werd gevraagd voor gebruik onkruidbestrijdingsmiddelen.
- Organisatie persmoment uitgave Landschapsvisie 2.0 in Taarlo.
- Ontwikkeling wandelroute bij Deurze in de 'Nationaal Park Drentsche Aa wandelapp'.
- Meerdere fotoshoots georganiseerd voor o.a. Nationaal Park uitgaven zoals Doorstroom en Op Stap krant.
- Meerdere interviews gegeven voor o.a. Nationaal Park onderzoeken.
- Meerdere partijen geadviseerd over Nationaal Park Drentsche Aa wetenswaardigheden waaronder particulieren, bedrijven, bestuurders, organisaties, magazines en kranten. Oa Caspar Janssen tijdens zijn wandeltochten door het Drentsche Aa gebied.

7.6 Nationaal beek- en esdorpenlandschap uitgaven

Doorstroom

In 2017 zijn twee uitgaven van de 'Doorstroom' verschenen, het magazine voor gebiedsbewoners binnen het Nationaal Park Drentsche Aa en overige geïnteresseerden. Elke uitgave verschijnt in een oplage van 21.500 stuks.

Op Stap krant

In april verscheen de Op Stap 2017 in een oplage van 36.500 exemplaren. Het Drentsche Aa krant voor gebiedsbezoekers blad wordt veel gelezen en geprezen. Ook in 2017 hebben we weer dankbaar gebruik gemaakt van ons steunpunt 'Popken Hollander' zodat ondernemers hun voorraad vanuit het gebied kunnen aanvullen.

Digitale nieuwsbrief

De digitale nieuwsbrief verscheen in 2017 in februari, mei, september en december. De nieuwsbrief is beschikbaar voor iedereen die in het Nationaal Park Drentsche Aa is geïnteresseerd en wordt per mail verzonden. Abonneren kan via de website www.drentscheaa.nl. Inmiddels zijn 1081 mensen op de digitale nieuwsbrief geabonneerd.

7.7. Drentsche Aa publiciteit

Persberichten

In 2017 zijn meer dan honderd persberichten opgesteld en verstuurd voor het Drentsche Aa excursies en Nationaal Park activiteiten & programma's

Radio en televisie

Naast persberichten traden de Nationaal Park medewerkers en gidsen regelmatig op in (lokale) radio- en televisieprogramma's waaronder RTV Drenthe en Radio Tynaarlo Lokaal.

In het kader van de Landelijke verkiezing 'mooiste natuurgebied van Nederland' en de watercampagnes en een RTL4 woonprogramma heeft de coördinator C&E Drentsche Aa meerdere malen het Nationaal Park Drentsche Aa gepromoot op de televisie

Kranten

Wekelijks verschenen artikelen over Nationaal Park activiteiten in diverse (regionale) kranten.

Magazines

Artikelen over Nationaal Park Drentsche Aa zijn verschenen in verschillende magazines zoals Noorderland, Drenthe Magazine,

7.8 Nationaal Park Drentsche Aa fotoarchief

Het Drentsche Aa fotoarchief wordt door C&E-medewerkers bijgehouden en geactualiseerd. In 2017 zijn enkele foto's van (natuur)fotografen aangekocht t.b.v. Nationaal Park publiciteitsdoeleinden.

Foto's werden ook voor het archief beschikbaar gesteld door de Nationaal Park medewerkers, gidsen, particulieren en partnerorganisaties.

Regelmatig wordt voor Nationaal Park uitgaven en publiciteitsdoeleinden een beroep op het fotoarchief gedaan. Voor de Drentsche Aa gastheren en -vrouwen worden een aantal rechtenvrije foto's beschikbaar gesteld.

8 Stichting gebiedsfonds Drentsche Aa

PM

- 1. Speulkoel buitentheater Anloo**
- 2. Padenscherp Gasselterveld**
- 3. Toneelstuk Koning van het Grasland – augustus 2017**
- 4. Boek 'Het werd stil op de es'**
- 5. Schuilingcongres 10 mei 2017**

Bijlagen

1. Organisatie Nationaal Park Drentsche Aa

Overlegorgaan/Gebiedscommissie Drentsche Aa

Voorzitter	Hendrik Oosterveld
Secretaris	Kees Folkertsma
Provincie Drenthe	Henk Jumelet
LTO-Noord	Arend Steenbergen / Tanja Beuling
LTO-Noord	Hans Mentink
Staatsbosbeheer	Ans van Wijk
BOKD	Theo Brugman
Recreatiesector	Tienke Zingstra
Gemeente Aa en Hunze	Henk Heijerman
Gemeente Assen	Ruud Wiersema
Waterschap Hunze en Aa's	Fien Heeringa
Waterbedrijf Groningen	Riksta Zwart
Gemeente Tynaarlo	Miriam van Dijk
Gemeente Haren	Mariska Sloot
Natuur- en Milieufederatie Drenthe	Reinder Hoekstra

Adviseur:

Ministerie LNV DG Natuur en Regio Jaap Verhulst

Projectgroep Drentsche Aa

Secretaris Overlegorgaan	Kees Folkertsma (voorzitter)
Provincie Drenthe	Anneke Twijnstra
Provincie Drenthe	Alexandra Mars
LTO- Noord	Roel Visser
Staatsbosbeheer	Bernie Jenster
BOKD	Luit Hummel
Recreatiesector	Greet Oosterhuis
Recreatieschap Drenthe	Dick Dijkstra
Gemeente Aa en Hunze	Arne Thieme
Gemeente Assen	Pieter Gautier
Gemeente Tynaarlo	Jaap Nanninga
Gemeente Haren	Peter Teerhuis
Waterschap Hunze en Aa's	Willem Kastelein
Waterbedrijf Groningen	Liselot Smilde / Mario Post
De Hondsrug UNESCO Geopark	Cathrien Posthumus
IVN Drenthe	André Brasse
Prolander	Bert van Guldener / Frits Foekema

Agendalid:

Gemeente Midden Drenthe	Kees Wielink
Natuur- en Milieufederatie Drenthe	Judith van den Berg

Werkgroep Educatie, Communicatie en Recreatie (ECR)

IVN Drenthe	André Brasse
IVN Drenthe	Timanca Manak
Gemeente Tynaarlo	Berend Kupers
Gemeente Aa en Hunze	Jose Reinholdt
Gemeente Assen	Mirjam Veldman / Johan Wessel
Waterschap Hunze en Aa's	Cora Kuiper
Waterbedrijf Groningen	Wiejanda Moltmaker
Recreatiesector	Rein de Wilde
Staatsbosbeheer	Kees van Son
Staatsbosbeheer	Evert Thomas
Secretaris Overlegorgaan	Kees Folkertsma
Gebiedsbewoner	Harry Patberg
LTO- Noord	Jannie Warringa
Geopark de Hondsrug	Liesbeth Simons
Het Drentse Landschap	Hannah Schipper-Seton
Marketing Drenthe	Yvonne Cornax

2. Overzicht Gastheren en -vrouwen Drentsche Aa

Zie actueel overzicht op:

<http://www.drentscheaa.nl/divers/gastvrij-onthaal/>

3. Besluitenlijst Overlegorgaan 2017

BESLUITENLIJST d.d. 6 februari 2017

Van de 50e vergadering van het Overlegorgaan Drentsche Aa in Café-Restaurant Hegeman, Hoofdstraat 16 in Schoonloo

Besluit/actie	Door wie?	Voor wanneer?
Het Overlegorgaan/Gebiedscommissie Drentsche Aa stelt het verslag van 24 oktober 2016 met één wijziging vast	Secretaris	
Het Overlegorgaan onderstreept de noodzaak van monitoring oppervlaktewaterkwaliteit o.a. vanwege de toename van het bloembollenareaal. Het is nog te vroeg conclusies te trekken voor 2017. Wel is het nodig in de loop van dit jaar de definitieve inzichten te krijgen. In de tussentijd treft het Waterbedrijf al vanaf dit voorjaar maatregelen in overleg met de bollensector.	Waterschap Hunze en Aa's / UPDA	1 ^e vergadering Overlegorgaan in 2018
Het Overlegorgaan/Gebiedscommissie Drentsche Aa stemt in met financiering van het Projectplan pilot Streekbeheer Drentsche Aa vanuit de post 'Landschapsvisie' van het Bestedingenplan	Secretaris	
Het projectplan EIP Operating Group 'Bio-economie Drentsche Aa' ligt ter goedkeuring voor bij POP3-loket van de RvO. Goedkeuring wordt verwacht in de zomer 2017. De voortgang van project komt t.z.t. op agenda Overlegorgaan	Secretaris	
Het Overlegorgaan/Gebiedscommissie Drentsche Aa neemt kennis van het Winningsplan Westerveld – blok Vries-Zuid (put Vries-10) en stemt in met de conceptzienswijze, met inachtneming van de ter vergadering gemaakte opmerkingen	Secretaris	
Het Overlegorgaan/Gebiedscommissie Drentsche Aa neemt kennis van het Koersdocument SNP, de samenvatting van het Adviesrapport Criteria Nationale Parken en bijbehorende documenten, met inachtneming van de ter vergadering gemaakte opmerkingen	Voorzitter	
Het Overlegorgaan/Gebiedscommissie Drentsche Aa machtigt zijn voorzitter, de samenwerkingsovereenkomst met De Hondsrug UNESCO Global Geopark te ondertekenen	Voorzitter en secretaris	
Het Overlegorgaan/Gebiedscommissie Drentsche Aa stelt het Bestedingenplan 2017 vast	Secretaris	

BESLUITENLIJST d.d. 29 mei 2017

Van de 51e vergadering van het Overlegorgaan Drentsche Aa in Hotel-Restaurant De Zeegser Duinen in Zeegse

Besluit/actie	Door wie?	Voor wanneer?
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het verslag van 6 februari 2017 met twee wijzigingen vast	Secretaris	
Het Overlegorgaan Drentsche Aa neemt het instemming kennis van de Jaarrekening 2016 van het Gebiedsfonds Drentsche Aa		
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het jaarverslag 2016 met instemming vast. Het zal worden aangeboden aan de bestuurlijke achterban van de leden	Secretaris	

De presentatie door Staatsbosbeheer en waterschap Hunze en Aa's over de Inrichtingsvisie beekdal Drentsche Aa wordt goed ontvangen door de vergadering. In november staat de definitieve Inrichtingsvisie op de agenda voor vaststelling	Staatsbosbeheer / waterschap / Secretaris	6 november 2017
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stemt in met het voorstel Kwaliteits- en Kennisnetwerk Drentsche Aa, met inachtneming van de ter vergadering gemaakte opmerkingen	NMFD / Secretaris	
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stemt in met het IVN-projectvoorstel continuering extra inzet ECR 2018-2019. De volgende periode zal voor 4 jaar worden aangevraagd (2020 – 2023)	IVN / Secretaris	
Het Overlegorgaan stemt in met suggesties om toe te werken naar een Levend bezoekersnetwerk Drentsche Aa 2.0	IVN / Secretaris	
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt als 29 september 2017 vast als datum voor de najaarsexcursie	Secretaris	29 september 2017
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt de zienswijze ontwerp-instemmingsbesluit wijziging gaswinning Westerveld vast, inclusief de ter vergadering ingebrachte focuspunten, en machtigt zijn voorzitter, de definitieve versie van de zienswijze te ondertekenen	Voorzitter en secretaris	19 juni 2017
Het Overlegorgaan wordt actief geïnformeerd over de voortgang van het Uitvoeringsprogramma oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa. In de eerste vergadering van 2018 worden resultaten 2017 besproken.	UPDA / secretaris	Februari 2018

BESLUITENLIJST d.d. 6 november 2017

Van de 52^e vergadering van het Overlegorgaan Drentsche Aa in Restaurant 't Hemelriek, Houtvester Jansenweg 1 te Gasselte

Besluit/actie	Door wie?	Voor wanneer?
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het verslag van 29 mei 2017 vast met inachtneming van de ter vergadering gemaakte opmerkingen	Secretaris	
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt de Inrichtingsvisie Beekdalen Drentsche Aa vast, met inachtneming van de ter vergadering ingebrachte aandachtspunten	Secretaris	
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het Beeldkwaliteitsplan Toegangspoorten en Knooppunten Nationaal Park Drentsche Aa vast, met inachtneming van de ter vergadering ingebrachte aandachtspunten. Jaarlijks zullen de beheerders in maart bij elkaar komen voor onderlinge afstemming.	Secretaris	Maart 2018
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stemt in met de projectopdracht en offerte inzake de pilot monitoring bezoekersstromen Toegangspoort Deurzerdiep	Secretaris	
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het Bestedingenplan 2018 Nationaal Park Drentsche Aa vast	Secretaris	
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het vergaderschema voor 2018 vast op 22 januari, 15 mei en 15 oktober. Voor jaarlijkse excursie wordt van donderdag eind van de middag t/m vrijdag middag, dus met een overnachting.	Secretaris	

4. Eindafrekening Bestedingenplan

Eindafrekening Bestedingenplan 2017 Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa

Project	Trekker / Opdrachtgever	Uitgaven
Integrale Kanskaart (IKK): uitwerking van benoemde projecten	Secretariaat, AND, andere partijen	€ 0
Landschapsvisie (LV) Uitwerking van benoemde projecten: kennis- en kwaliteitsnetwerk Drentsche Aa	SBB / gemeenten / SLD / secretariaat /	€ 12.279
PvA Levend Bezoekersnetwerk (LBN): uitwerking van benoemde projecten + herkenbaarheid informatiepunten + beheer&onderhoud	Secretariaat / IVN	€ 25.833
Extra inzet IVN + uitvoeren V&E+C jaarprogramma	IVN / werkgroep ECR	€ 63.654
Nieuwsbrief Doorstroom (2 keer per jaar) + OpStap-krant 2017	werkgroep ECR	€ 19.582
Folders, promotiemateriaal etc.	werkgroep ECR / secretariaat	€ 3.062
Inrichtingsvisie beekdal Drentsche Aa	Secretariaat / Staatsbosbeheer / Waterschap	€ 7.701
Monitoring bezoekersstromen	Secretariaat	€ 15.458
Uitwerken/ondersteuning Gebiedsfonds Drentsche Aa	Secretariaat / werkgroep ECR / SBB	€ 1.105
Onderhoud website	Secretariaat	€ 0
Kosten SNP + EUROPARC	Secretariaat	€ 3.085
Kosten Overlegorgaan Drentsche Aa	Secretariaat	€ 10.384
Publieksdag Drentsche Aa (ingezet als voorschot voor film =HABITAT=)	Secretariaat	€ 5.000
Onvoorzien (inclusief vrijval oude verplichting uit 2016) + Ecobrug Zeegse	Secretariaat	€ 10.616
	TOTAAL	€ 177.758

5. Overzicht afgeronde projecten

Nationaal Park Drentsche Aa 'Van brongebied tot benedenloop'

Afgeronde projecten 2002 - 2017

Stand van zaken 31 december 2017

Thema	Aantal projecten	Totale investering
Landbouw	28	€ 2.419.949
Natuur en Landschap	58	€ 6.935.897
Recreatie	47	€ 5.651.318
V&E (excl. Basispakket)	14	€ 778.915
Water	28	€ 23.059.633
Wonen en Leefbaarheid	35	€ 2.517.797
Gebiedsfonds Drentsche Aa	25	€ 1.178.262
TOTAAL	235	€ 42.541.771

Financiële verdeling afgeronde projecten 2002 - 2017

Stand van zaken 31 december 2017

Totale kosten	€ 42.541.771	%
EU-geld	€ 5.613.612	13,2%
Totale Rijksbijdrage	€ 11.742.449	27,6%
ROM/WCL	€ 3.482.653	8,2%
SGM/SGB	€ 2.411.307	5,7%
overig (o.a. ICES, Belvedere)	€ 5.848.488	13,7%
Totale Provinciale bijdrage	€ 8.011.283	18,8%
Provincie	€ 5.676.897	13,3%
NBEL	€ 950.940	2,2%
NL	€ 1.383.446	3,3%
Waterschap	€ 3.519.416	8,3%
Gemeenten	€ 7.885.934	18,5%
Staatsbosbeheer / HDL / NM	€ 1.430.194	3,4%
Particulieren	€ 1.203.924	2,8%
Gebiedsfonds Drentsche Aa	€ 121.535	0,29%
Overig	€ 3.013.426	7,1%

6. Actuele nieuwsberichten op de website in 2017

[Verkenning fietssnelweg Assen-Groningen klaar](#)

10 december 2017 - De verkenning voor de fietssnelweg tussen Assen en Groningen is klaar. De verschillende tracédelen in de gemeenten Assen, Tynaarlo, Haren en Groningen zijn opgenomen in een eindbeeldstudie. Een deel van het tracé gaat ook het Nationaal Park Drentsche Aa.

[Televisieboswachter Arjan Postma opent Wolvenspoor in Schoonloo](#)

30 november 2017 - Televisieboswachter Arjan Postma opent Wolvenspoor in Schoonloo

[Op zoek naar een origineel cadeau?](#)

30 november 2017 - Op zoek naar een origineel cadeau?

[Recordaantal rivierprikken in Gasterense diep](#)

16 november 2017 - Recordaantal rivierprikken in Gasterense diep

[Samenwerken voor schoon oppervlaktewater Drentsche Aa](#)

9 november 2017 - Samenwerken voor schoon oppervlaktewater Drentsche Aa

[Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa](#)

3 november 2017

[De grandeur van het Quintusbos](#)

25 oktober 2017 - De grandeur van het Quintusbos

[Nacht van de nacht](#)

25 oktober 2017 - Nacht van de nacht

[Historisch Westerborkpad wordt Lange-Afstand-Wandelpad](#)

25 oktober 2017 - Historisch Westerborkpad wordt Lange-Afstand-Wandelpad

[Kansen voor de landbouw in Nationaal Park Drentsche Aa](#)

17 oktober 2017 - Kansen voor de landbouw in Nationaal Park Drentsche Aa

[Alles wat u altijd wilde weten over de hydrologie van beken, en meer!](#)

30 september 2017 - Op 21 september jl. organiseerde Het Platform Beek- en Rivierherstel van [STOWA](#) het symposium 'Ruimte voor de beek. Kansen voor integraal beekherstel met de nieuwe Omgevingswet'. Tijdens dit symposium werd er een korte film vertoond waarin WUR-onderzoeker Claudia Brauer in razend tempo de belangrijkste hydrologische aspecten rond beken uit de doeken doet. Een aanrader voor iedereen die zich bezighoudt met herstel en ontwikkeling van beken en beekdalen.

[Kijk hoe kunstenaars vooruitblikken op de honderdste geboortedag van Evert Musch](#)

22 september 2017 - 23, 24 en 30 september + 1 oktober kun je op bezoek om het werk van Evert Musch en To Jager te bewonderen in Anloo. Maar bovenal zie je werk van hun

leerlingen en kunstenaars die aan het kunstenaarsechtpaar verwant zijn vanwege hun liefde voor het landschap waarbij de Drentsche Aa een voorname rol speelde. De openingstijden zijn van 14.00 tot 17.00 uur.

[Informatieavond Quintusbos Glimmen, woensdag 27 september vanaf 19.30 uur](#)

13 september 2017 - Glimmen – Landschapsbeheer Groningen en Staatsbosbeheer nodigen u van harte uit voor een informatieve avond over het Quintusbos op woensdag 27 september in de kantine van de sporthal Scharlakenhof in Haren.

[Nu ook de Geomorfologische Kaart van Nederland als open data beschikbaar](#)

5 september 2017 - Na de Bodemkaart van Nederland stelt Wageningen Environmental Research (Alterra) nu ook de Geomorfologische Kaart van Nederland als open data beschikbaar. Dit betekent dat iedereen zonder kosten vrije toegang krijgt tot de kaart die tot in detail informatie geeft over het reliëf, de ontstaanswijze en de ouderdom van alle locaties in ons land. Tot nu toe was deze informatie niet vrij toegankelijk voor het publiek. Dankzij financiering van de ministeries van EZ en IenM komt hier nu verandering in. Zowel bedrijven als overheden kunnen zo efficiënter opereren en hun dienstverlening verbeteren.

[Aantal otters in Drenthe groeit sterk](#)

1 september 2017 Aantal otters in Drenthe groeit sterk: 'Er is hier veel ruimte voor otters'

[Bomen maken plaats voor heide in Midlaren](#)

24 augustus 2017 - Bomen maken plaats voor heide in Midlaren

[Nieuwe werkwijze tijdelijke reclameborden langs wegen](#)

23 augustus 2017 - Vanaf 1 september mag alleen Hoffman Outdoor Media nog tijdelijke reclameborden –de bekende sandwich- en driehoeksborden- langs de wegen in Tynaarlo plaatsen. De gemeente heeft dit besloten om de openbare ruimte een nettere uitstraling te geven.

[Bollentelers Drentsche Aa-gebied werken samen aan schoner water](#)

23 augustus 2017 Bollentelers Drentsche Aa-gebied werken samen aan schoner water

[Jonge vrijwilligers uit 11 landen werken in de Drentsche Aa](#)

22 augustus 2017 - Jonge vrijwilligers uit 11 landen werken in de Drentsche Aa

[Pedaal Vocaal op zondag 10 september 2017](#)

22 augustus 2017 - Pedaal Vocaal op zondag 10 september 2017

[De witte leuning in het Drentsche Aa-gebied](#)

14 augustus 2017 - De witte leuning in het Drentsche Aa-gebied

[Jongeren uit elf landen steken handen uit de mouwen in de Drentsche Aa](#)

3 augustus 2017 - Jongeren uit elf landen steken handen uit de mouwen in de Drentsche Aa

[Nieuwe brug over Taarlose Diep](#)

19 juli 2017 - Nieuwe brug over Taarlose Diep

[Bewonersbetrokkenheid bij landschapsbeheer en onderhoud in Drentsche Aa](#)

18 juli 2017 - Bewonersbetrokkenheid bij landschapsbeheer en onderhoud in Drentsche Aa

[Onderzoek ons water uit het Drentsche Aa](#)

3 juli 2017 - Onderzoek ons water uit het Drentsche Aa

[Nieuwe Nationaal Park wandelroute\(app\) 'wedbroeken'](#)

26 juni 2017 - Nieuwe Nationaal Park wandelroute(app) 'wedbroeken'

[Panorama Landschap](#)

22 juni 2017 - Panorama Landschap

[Van handgranaatbunker tot overwinteringsplek voor vleermuis](#)

19 juni 2017 - Van handgranaatbunker tot overwinteringsplek voor vleermuis

[Inloopbijeenkomst nadere uitwerking fietssnelweg Assen-Groningen](#)

18 juni 2017 - Inloopbijeenkomst nadere uitwerking fietssnelweg Assen-Groningen
woensdag 28 juni 2017 tussen 16.00 en 20.00 uur

[Bescherm Nederland tegen de verrommeling](#)

14 juni 2017 - Bescherm Nederland tegen de verrommeling

[Jaarverslag 2016 Nationaal Park Drentsche Aa](#)

14 juni 2017 - Het jaarverslag 2016 Nationaal Park Drentsche Aa is op 29 mei 2017 door het Overlegorgaan vastgesteld. U kunt deze nu bekijken op onze webpagina jaarverslagen.

[Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa](#)

22 mei 2017 - Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

[Nieuwe Drentsche Aa Gastheren en Gastvrouwen afgestudeerd.](#)

18 mei 2017 - Maandag 15 mei zijn weer 10 nieuwe enthousiaste Gastheren en Gastvrouwen aan het Nationaal Park Drentsche Aa bezoekersnetwerk.

[24 mei Dag van het Nationaal Park en opening Familiepad](#)

15 mei 2017 - 24 mei Dag van het Nationaal Park en opening Familiepad.

[Samenwerking Nationaal Park Drentsche Aa en De Hondsrug UNESCO Global Geopark](#)

2 mei 2017 - Samenwerking Nationaal Park Drentsche Aa en De Hondsrug UNESCO Global Geopark

['veeg je straatje schoon' op 6 mei in Zeegse](#)

1 mei 2017 - Op 6 mei bent u van harte welkom op de Infomarkt op de Brink in Zeegse, specifiek gericht op duurzaam tuinieren. We gaan op deze markt met bezoekers in gesprek over duurzaam onderhoud en laten mogelijke alternatieven zien. Met als doel een schonere Drentsche Aa.

[Op zoek naar de 'Koningsvlinder'](#)

24 april 2017 - Op zoek naar de 'Koningsvlinder' - 30 april

[Omheining bij De Gagels](#)

13 april 2017 - Omheining bij De Gagels

[Nederlandse Nationale Parken: nu of nooit](#)

12 april 2017 - Nederlandse Nationale Parken: nu of nooit

[Vervanging brug Osdijk in Taarlo](#)

7 april 2017 - Dinsdag 4 april is de gemeente Tynaarlo gestart met het vervangen van de brug over het Taarlosche Diep bij Taarlo. De palen van de "oude" brug zijn in slechte staat en moeten vervangen worden.

[Nationale Parken zijn op zoek naar nieuwe wegen](#)

31 maart 2017 - Als gevolg van de decentralisatie van het natuurbeleid zijn de meeste nationale parken op zoek naar nieuwe organisatie- en bestuursvormen en verdienmodellen. Onderzoekers van Wageningen Research zijn nagegaan wat hun ervaringen hiermee zijn. Veel nationale parken zijn hoofdzakelijk bezig met overleven. Dit staat in schril contrast tot de hoge ambities van het nieuwe programma 'Nationale Parken van Wereldklasse'. Wel is door dit programma en bijbehorende verkiezing tot mooiste gebied van Nederland een situatie ontstaan waarin veel nationale parken letterlijk en figuurlijk opnieuw op de kaart zijn gezet. De uitdaging is nu om de governance hiervoor opnieuw vorm te geven.

[Terinzagelegging Natura 2000-ontwerpbeheerplan Drentsche Aa-gebied vanaf 30 maart 2017](#)

29 maart 2017 - Terinzagelegging Natura 2000-ontwerpbeheerplan Drentsche Aa-gebied vanaf 30 maart tot 10 mei 2017

[Dotterbloemen in de Drentsche Aa komen weer in bloei](#)

29 maart 2017 - Dotterbloemen wijzen op de aanwezigheid van kwelwater: grondwater uit de (diepe) ondergrond.

[Landschapsvisie Drentsche Aa 2.0 vastgesteld](#)

23 maart 2017 - Op 24 oktober 2016 heeft het Overlegorgaan (bestuurdersoverleg) van Nationaal Park Drentsche Aa de Landschapsvisie 2.0 vastgesteld. De eerste versie (2004) was alweer 12 jaar oud. Omdat er allerlei nieuwe ontwikkelingen in het Drentsche Aa-gebied plaatsvinden werd het tijd om de oude versie van de Landschapsvisie te herschrijven. Beide landschapsvisies zijn opgesteld door Strootman Landschapsarchitecten in samenwerking met alle Nationaal Park-organisaties.

[De klapekster; slachter van de winter](#)

20 maart 2017 - De klapekster; slachter van de winter

[Indrukwekkende, succesvolle natuurfilm WILDERNIS IN DRENTHE te zien in/bij...](#)

20 maart 2017 - Indrukwekkende, succesvolle natuurfilm WILDERNIS IN DRENTHE te zien in/bij...

[Informatieavond Deurzerdiep op 20 maart](#)

16 maart 2017 - Informatieavond Deurzerdiep op 20 maart

[Nieuwe verklaring voor bochten in beken](#)

13 maart 2017 - Nieuwe verklaring voor bochten in beken

[Herinrichting Haren feestelijk afgesloten](#)

13 maart 2017 - Herinrichting Haren feestelijk afgesloten

[Landelijke Opschoondag 2017](#)

6 maart 2017 - Help het Drentsche Aa buitengewoon schoon te maken

[Instanties werken aan oplossing voor dode dieren langs A28](#)

20 februari 2017 - Instanties werken aan oplossing voor dode dieren langs A28

[Drentse samenwerking slaat brug in Zeegse](#)

20 februari 2017 - Drentse samenwerking slaat brug in Zeegse

[Oproep patrijzertellers](#)

16 februari 2017 - Oproep aan vrijwilligers voor mijn afstudeeronderzoek naar patrijzen in de provincie Drenthe. De begeleiding is in handen van de Werkgroep Grauwe Kiekendief.

[Vanaf 7 februari helikoptervluchten Drentsche Aa-gebied](#)

2 februari 2017 - Vanaf 7 februari vliegt in opdracht van de provincie Drenthe een helikopter over het Drentsche Aa gebied om de opbouw van de bodem in dit gebied in kaart te brengen. De vluchten starten vanaf Groningen Airport Eelde.

[De eerste postzegels van beekdal Drentsche Aa uitgegeven.](#)

31 januari 2017 - Postzegels Mooi Nederland zijn ontdekkingsreis langs beken en rivierdalen

[Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa](#)

30 januari 2017 - Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

[Start pilot Gebiedsaanpak landschap Gorecht](#)

24 januari 2017 - Start pilot Gebiedsaanpak landschap Gorecht

[Helikopter vluchten om grondlagen in kaart te brengen](#)

3 januari 2017 - Helikopter vluchten om grondlagen in kaart te brengen

7. Adressen partners

Secretariaat Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa
Postbus 122, 9400 AC Assen
Bezoekadres: Westerbrink 1 in Assen
T (0592) 365555
E-mail drentscheaa@drenthe.nl
Internet www.drentscheaa.nl

IVN Drenthe
Postbus 125
9400 AC Assen
T (0592) 371740
www.ivn.nl

Staatsbosbeheer
Postbus 333
9700 AH Groningen
T (050) 7074444
www.staatsbosbeheer.nl

LTO Noord
Postbus 186
9200 AD Drachten
T (088) 8886666
www.ltonoord.nl

Recreatiesector
p/a Recreatieschap Drenthe Brink 4b
7981 BZ Diever
T (0521) 593210
www.recreatieschapdrenthe.nl

Natuur- en Mileufederatie Drenthe
Hertenkamp 6
9401 HL Assen
T (0592) 311150
www.nmfdrenthe.nl

Waterschap Hunze en Aa's
Postbus 195
9640 AD Veendam
T (0598) 693800
www.hunzeenaas.nl

Vereniging Brede Overleggroep Kleine Dorpen (BOKD)

Dr. Nassaulaan 3a

9401 HJ Assen

T (0592) 315121

www.bokd.nl

Gemeente Aa en Hunze

Postbus 93

9460 AB Gieten

T (0592) 267777

www.aaenhunze.nl

Gemeente Assen

Postbus 30018

9400 RA Assen

T (0592) 366911

www.assen.nl

Gemeente Tynaarlo

Postbus 5

9480 AA Vries

T (0592) 266662

www.tynaarlo.nl

Gemeente Haren

Postbus 21

9750 AA Haren

T (050) 5339911

www.haren.nl

Gemeente Midden-Drenthe

Postbus 24

9410 AA Beilen

(0593) 539222

www.middendrenthe.nl

NV Waterbedrijf Groningen

Postbus 24

9700 AA Groningen

T (050) 3688688

www.waterbedrijfgroningen.nl

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

Postbus 20401

2500 EK Den Haag

T (070) 3798911

www.rijksoverheid.nl

Provincie Drenthe
Postbus 122
9400 AC Assen
T (0592) 365555
www.drenthe.nl

De Hondsrug UNESCO Global Geopark
Bronnegerstraat 12
9531 TG Borger
(0599) 236374
www.geoparkdehondsrug.nl

Verhaal van de Nederlandse Natuur

Op maar weinig plekken in de wereld is de natuur op korte afstand zo divers als in Nederland. En nergens is de interactie tussen water en land, en tussen natuur en mens, zo duidelijk aanwezig en zo inventief aangepakt.

In Nederland koesteren we onze natuur en zijn we ons bewust van de kwetsbaarheid ervan. Onze Nederlandse volksaard en het leven met beperkte ruimte, wind en water vormen onze natuur en hoe we ermee omgaan; we versterken en ontwikkelen. Wij doen het 'the Dutch way': zorgzaam en nuchter, maar ook ondernemend en vernieuwend. We staan open voor ideeën en inzichten, proberen deze graag uit en gaan verbindingen aan tussen de natuur en haar omgeving.

De interactie tussen water en land, en tussen natuur en mens, heeft unieke gebieden opgeleverd. Duinen, bossen, heide, laagveen, getijdenwater, beekdalen en vennen; allemaal op korte afstand van elkaar. Elk gebied heeft zijn unieke karakter en historie, met eigen planten, dieren en landschappen. En een geheel eigen rust en dynamiek.

In Nederland staan we voor natuur die uitnodigend is. Waar iedereen natuur op zijn manier kan beleven juist door de diversiteit tussen en binnen gebieden. Waar natuur en mens elkaar versterken in al hun diversiteit.

In Nederland is natuur onderdeel van onze historie, maar zeker ook van onze toekomst die we samen maken. Welkom in onze unieke natuur!

De 20 Nationale Parken vertellen het verhaal van de Nederlandse natuur en het omliggende landschap. Landschap, natuur en onze identiteit zijn met elkaar verbonden. Bewoners en ondernemers die het verhaal van hun gebied ontdekken zijn trots op hun gebied.

De Nationale Parken richten zich op:

- Bescherming en ontwikkeling van natuur en landschap
- Natuurgerichte recreatie
- Educatie en voorlichting
- Onderzoek

Uitgave: Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa,
Postbus 122, 9400 AC in Assen
www.drentscheaa.nl